

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Ради Платіжної організації
системи електронних платежів
Національного банку України,
протокол від 01 жовтня 2021 року № 10

Із змінами та доповненнями,
внесеними рішенням Ради Платіжної
організації системи електронних
платежів Національного банку України,
протокол від 22 лютого 2022 року № 12

Імплементація стандарту ISO 20022 в Україні.
ПРИМУСОВЕ/БЕЗСПІРНЕ СПИСАННЯ ТА СТЯГНЕННЯ КОШТІВ
З РАХУНКУ ПЛАТНИКА, ЯКИЙ Є АГЕНТОМ, НА БАЗІ
МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ ISO 20022

Версія 1.1

на 77 аркушах

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД
Підписувач Шабан Олексій Володимирович
Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000
Дійсний до:05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

В/57-0001/17572
від 23.02.2022 18:51

ІСТОРИЯ ЗМІН

Дата	Версія	Опис
08.06.2021	1.0	Затверджено № В/57-0012/45579
01.10.2021	1.0	Затверджено протоколом Ради СЕП № 10 № В/57-0008/83588
Лютий 2022	1.1	В пункті 2 розділу II (опис бізнес-моделі відкликання запиту на здійснення платіжної операції) змінено документ, на який зроблено посилання щодо повідомлення samt.029 та його відхилення

ПІДПИСАНО

Назва підрозділу	Посада	ПІБ
Департамент платіжних систем та інноваційного розвитку	Директор	Андрій ПОДДЕРЬОГІН
Департамент інформаційних технологій	Директор	Володимир НАГОРНЮК

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

Дійсний до:05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

В/57-0001/17572

від 23.02.2022 18:51

Зміст

РОЗДІЛ I	5
1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	5
2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ.....	6
3. ОПИС РОЛЕЙ ТА УЧАСНИКІВ.....	7
4. ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТОВУВАНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ.....	8
РОЗДІЛ II	10
1. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПРИМУСОВОГО/БЕЗСПІРНОГО СПИСАННЯ ТА СТЯГНЕННЯ КОШТІВ З РАХУНКУ ПЛАТНИКА, ЯКИЙ Є АГЕНТОМ, НА ОГЛЯДОВОМУ/КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ РІВНЯХ ТА КАТАЛОГ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ.....	10
1.1. Бізнес-модель при списанні в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в Національному банку України.....	11
1.1.1. Оглядовий рівень.....	11
1.1.2. Концептуальний рівень.....	20
1.1.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями.....	21
1.2. Бізнес-модель при списанні в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в іншому агенті.....	22
1.2.1. Оглядовий рівень.....	22
1.2.2. Концептуальний рівень.....	27
1.2.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями.....	29
1.3. Бізнес-моделі при примусовому списанні та стягненні коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України або в іншому агенті.....	31
1.3.1. Оглядовий рівень.....	32
1.3.2. Концептуальний рівень.....	42
1.3.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями.....	46
1.4. Бізнес-модель списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України, за вимогою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.....	49
1.4.1. Оглядовий рівень.....	49
1.4.2. Концептуальний рівень.....	53
1.4.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями.....	55
2. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ВІДКЛИКАННЯ ЗАПИТУ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПЛАТІЖНОЇ ОПЕРАЦІЇ НА ОГЛЯДОВОМУ/КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ РІВНЯХ ТА КАТАЛОГ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ.....	56
2.1. Бізнес-модель відкликання Національним банком України запиту на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в іншому агенті.....	58
2.1.1. Оглядовий рівень.....	58
2.1.2. Концептуальний рівень.....	60

2.1.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями.....	60
2.2. Бізнес-моделі відкликання стягувачем запиту на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в Національному банку України або в іншому агенті.....	62
2.2.1. Оглядовий рівень.....	62
2.2.2. Концептуальний рівень.....	63
2.2.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями.....	65
2.3. Бізнес-модель відкликання Фондом гарантування вкладів фізичних осіб запиту на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в Національному банку України.....	66
2.3.1. Оглядовий рівень.....	66
2.3.2. Концептуальний рівень.....	67
2.3.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями.....	68
3. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПОВЕРНЕННЯ НАДЛИШКОВО АБО НЕОБҐРУНТОВАНО СПИСАНИХ (СТЯГНУТИХ) КОШТІВ З РАХУНКУ ПЛАТНИКА НА ОГЛЯДОВОМУ/КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ РІВНЯХ ТА КАТАЛОГ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ.....	69
3.1. Бізнес модель повернення Національним банком України списаних у безспірному порядку коштів на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України.....	71
3.2. Бізнес-модель повернення Національним банком України списаних у безспірному порядку коштів на рахунок отримувача, який відкритий в іншому агенті.....	72
3.3. Бізнес-моделі повернення примусово списаних (стягнутих) коштів на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України або в іншому агенті.....	74
3.4. Бізнес модель повернення коштів, списаних у безспірному порядку за вимогою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України.....	76

РОЗДІЛ I

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Документ описує обмін повідомленнями відповідно до методології стандарту ISO 20022, які використовуються при примусовому/безспірному списанні та стягненні коштів з рахунку платника, який є агентом (далі - платник), на підставі рішення суду, а також у випадках, установлених законодавством України.

В документі описано такі бізнес-моделі списання (стягнення) коштів з рахунку платника:

- 1) списання в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в Національному банку України;
- 2) списання в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в іншому агенті;
- 3) примусове списання, стягнення коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України або в іншому агенті;
- 4) списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України, за вимогою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Документ також описує бізнес-моделі відкликання запиту на здійснення платіжної операції та повернення коштів, які були примусово/безспірно списані та стягнуті з рахунку платника.

Примусове списання, стягнення коштів з рахунків платників – фізичних осіб або юридичних осіб, які не є агентами, не є предметом розгляду цього документа.

В цьому документі також не описується процес встановлення лімітів до рахунків платників з метою забезпечення виконання примусового/безспірного списання та стягнення коштів. В подальшому при опрацюванні стандарту ISO 20022 цей процес буде описаний окремо.

В бізнес-моделях примусового/безспірного списання, стягнення коштів використовується бізнес-модель кредитового переказу, а при поверненні цих коштів – бізнес-модель повернення коштів, які описані в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Для підтвердження виконання платіжної інструкції клієнтам/агентам направляється звіт за рахунком (camt.052), виписка (camt.053) та повідомлення

про зарахування/списання коштів з рахунку (samt.054). Кількість повідомлень, що використовуються, а також послідовність їх відправлення визначаються договірними відносинами між учасниками, якщо інше не передбачено законодавством.

В документі описано підтвердження виконання сторонами платіжної інструкції з направленням лише повідомлення про зарахування/списання коштів з рахунку (samt.054). Взаємодії між учасниками при наданні інших повідомлень описано в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

В документі використовуються терміни відповідно до законодавства України, документа «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022» та методології стандарту ISO 20022.

Термін	Визначення терміну
Агент	Фінансова установа, яка на законних підставах має право вести рахунки клієнтів, а саме банк та небанківський надавач платіжних послуг, який відповідно до законодавства отримав право на відкриття та ведення рахунків клієнтів
Агент платника Debtor Agent	Агент - фінансова установа, яка обслуговує рахунок платника
Агент стягувача/отримувача Creditor Agent	Агент - фінансова установа, яка обслуговує і рахунок стягувача і рахунок отримувача коштів
Отримувач Creditor	Особа (у т.ч. фінансова установа), на рахунок якої зараховуються кошти, які списані (стягнені) з рахунку платника
Платник Debtor	Агент - фінансова установа, на ім'я якого відкритий рахунок, з якого списуються (стягуються) кошти
Стягувач Initiating Party	Особа, яка може бути ініціатором платіжної операції примусового списання (стягнення) з рахунку платника для виконання платіжних операцій на підставі виконавчих документів,

	<p>визначених законом, або на підставі рішення суду або рішення керівника органу стягнення відповідно до Податкового кодексу України.</p> <p>Для цілей цього документу під терміном «стягувач» також розуміється Національний банк України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб у разі ініціювання безспірного списання коштів з рахунку платника</p>
--	---

3. ОПИС РОЛЕЙ ТА УЧАСНИКІВ

У бізнес-моделях примусового/безспірного списання та стягнення коштів з рахунків платника існує 3 бізнес-ролі:

FI – Financial Institution – агент (фінансова установа).

P – Party – фізична особа або юридична особа, яка не є фінансовою установою (клієнт).

CS – Clearing System – платіжна система.

У бізнес-моделях примусового/безспірного списання та стягнення коштів з рахунку платника задіяні наступні учасники (ролі):

Стягувач

Платник

Отримувач

Агент платника

Агент стягувача/отримувача

Посередник

Додатково можуть бути задіяні інші ролі, які використовуються відповідно до методології стандарту ISO 20022.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

Дійсний до:05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

В/57-0001/17572

від 23.02.2022 18:51

4. ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТОВУВАНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ

Код	Оригінальна назва повідомлення	Назва повідомлення	Використання повідомлення в межах інструменту описаного в цьому документі
pain.013	CreditorPaymentActivationRequest	Запит на здійснення платіжної операції.	Відправлення ініціатором запиту на здійснення платіжної операції. Повідомлення має містити запит лише на одну платіжну операцію та ознаку, що це примусове/безспірне списання/стягнення коштів з рахунку платника
pain.014	CreditorPaymentActivationRequestStatusReport	Звіт про статус запиту на здійснення платіжної операції	Відправлення агентом платника або будь-яким агентом, що задіяний в ланцюгу, звіту про статус запиту на здійснення платіжної операції (з відповідним негативним статусом).
pacs.002	FIToFIPaymentStatusReport	Звіт про статус на рівні агентів	Відправлення звіту про статус на рівні агентів
pacs.004	PaymentReturn	Повернення коштів	Відправлення агентом платіжного повідомлення, яке містить платіжну інструкцію на повернення коштів
pacs.008	FIToFICustomerCreditTransfer	Кредитовий переказ коштів клієнта на рівні агентів	Відправлення платіжного повідомлення агента, що містить платіжну інструкцію з виконання примусового списання та стягнення коштів з рахунку платника
pacs.009	FinancialInstitutionCreditTransfer	Кредитовий переказ коштів агента на рівні агентів	Відправлення платіжного повідомлення агента, що містить платіжну інструкцію з виконання безспірного списання коштів з рахунку платника

рас.010	FinancialInstitutionDirectDebit	Списання коштів фінансової установи (агента)	Відправлення платіжного повідомлення агентом (Національним банком України) на списання коштів з рахунку платника (агента). Платіжне повідомлення може містити лише одну платіжну інструкцію
camt.029	ResolutionOfInvestigation	Звіт щодо статусу розслідування	Відправлення клієнту/агенту звіту щодо статусу запиту на відкликання
camt.054	BankToCustomerDebitCreditNotification	Повідомлення про зарахування/списання коштів з рахунку	Відправлення клієнту/агенту підтвердження про зарахування/списання коштів
camt.055	CustomerPaymentCancellationRequest	Запит на відкликання на рівні «клієнт-агент»	Відправлення стягувачем запиту на відкликання запиту на здійснення платіжної операції на рівні «клієнт-агент» Повідомленням відкликається лише один запит на здійснення платіжної операції (pain.013)
camt.056	FIToFIPaymentCancellationRequest	Запит на відкликання на рівні агентів	Відправлення агентом запиту на відкликання запиту на здійснення платіжної операції на рівні агентів Повідомленням відкликається лише один запит на здійснення платіжної операції (pain.013)

РОЗДІЛ II

1. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПРИМУСОВОГО/БЕЗСПІРНОГО СПИСАННЯ ТА СТЯГНЕННЯ КОШТІВ З РАХУНКУ ПЛАТНИКА, ЯКИЙ Є АГЕНТОМ, НА ОГЛЯДОВОМУ/КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ РІВНЯХ ТА КАТАЛОГ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ

Бізнес-моделі обміну повідомленнями між учасниками при переказі коштів з ініціативи стягувача включають в себе наступні процеси:

- надсилання запиту на здійснення платіжної операції (у разі, якщо надсилання такого запиту передбачено відповідною бізнес-моделлю)
- ініціювання платіжної інструкції
- виконання платіжної інструкції
- підтвердження виконання платіжної інструкції

Процес надсилання запиту на здійснення платіжної операції (у разі, якщо надсилання такого запиту передбачено відповідною бізнес-моделлю) є складовим процесу **ініціювання примусового/безспірного списання та стягнення коштів з рахунку платника.**

Процеси ініціювання платіжної інструкції та виконання платіжної інструкції є складовими процесу **виконання примусового/безспірного списання та стягнення коштів з рахунку платника.**

***Примітка:** У разі списання в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в Національному банку України, процес ініціювання платіжної інструкції є складовим процесу ініціювання безспірного списання коштів з рахунку платника.*

Процес підтвердження виконання платіжної інструкції є складовим процесу **підтвердження виконання примусового/безспірного списання та стягнення коштів з рахунку платника - надання звітів та статусів.**

Бізнес-моделі обміну повідомленнями між учасниками при переказі коштів з ініціативи стягувача передбачають як позитивний, так і негативний сценарій:

позитивний сценарій – це проходження успішної перевірки запиту на здійснення платіжної операції в платіжній системі/у посередника та наявності на рахунку платника повної суми коштів, яку необхідно списати, або наявності частини суми;

негативний сценарій – це непроходження перевірки запиту на здійснення платіжної операції в платіжній системі/у посередника або неможливість

виконати запит на здійснення платіжної операції через відсутність у платника коштів на рахунку або відсутність рахунку платника (рахунок закрито) чи з інших законних підстав, які унеможливають списання коштів з рахунку платника.

1.1. Бізнес-модель при списанні в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в Національному банку України

Дана бізнес-модель використовується для здійснення списання у безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, відповідно до статті 73 Закону України «Про Національний банк України», з рахунку платника, відкритого в Національному банку України в національній валюті.

Ця бізнес-модель також може бути застосована при здійсненні Національним банком України договірною списання коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України, відповідно до умов укладених договорів та вимог законодавства України, у тому числі для здійснення списання коштів за результатами клірингу в національній платіжній системі «Український платіжний простір» (далі – НПС ПРОСТІР).

1.1.1. Оглядовий рівень

Списання в безспірному порядку заборгованості платника, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в Національному банку України, включає наступні процеси:

I. Ініціювання списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника (ініціювання платіжної інструкції):

- підготовка платіжного повідомлення (рас.010) на рівні «агент-агент»

II. Виконання списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника (виконання платіжної інструкції):

- акцепт платіжної інструкції на рівні «агент-агент»;
- проведення платіжної операції на рівні «агент-агент»

III. Підтвердження виконання списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника (підтвердження виконання платіжної інструкції) – надання звітів та статусів на рівні «агент - агент».

В ході виконання зазначених процесів передбачаються наступні ролі:

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

Дійсний до:05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

В/57-0001/17572

від 23.02.2022 18:51

Стягувач/Отримувач – Національний банк України, який є одночасно стягувачем і отримувачем коштів.

Платник – агент, рахунок якого відкритий в Національному банку України для проведення платіжних операцій через систему електронних платежів Національного банку України (далі - СЕП) та з якого списуються кошти.

Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей приведена на рисунку 1.

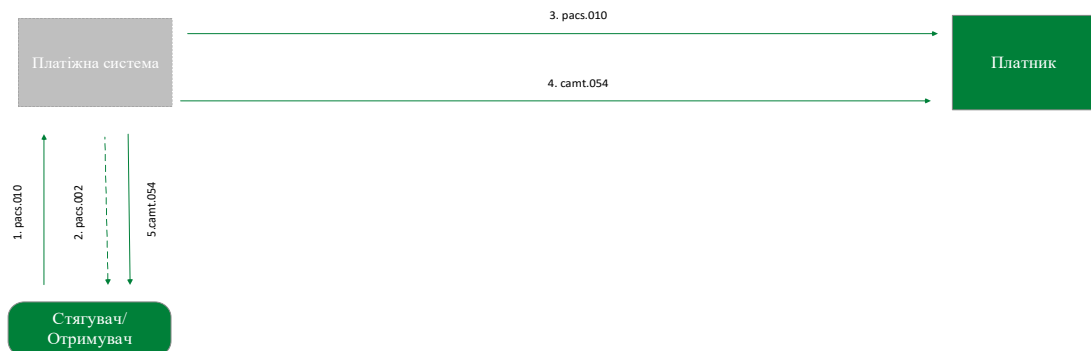
Рисунок 1. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при списанні в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в Національному банку України

Послідовність дій в бізнес-моделі обміну повідомленнями приведена на рисунку 2.

Рисунок 2. Бізнес-модель обміну повідомленнями при списанні в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в Національному банку України

Примітка: 1) Кроки 2,3,4 та 5 виконуються одночасно.

2) На відміну від платіжних повідомлень (наприклад, racs.008, racs.009), які використовуються в бізнес-моделі кредитового переказу, платіжне повідомлення racs.010 не потребує звіту про статус на рівні агентів (повідомлення racs.002) від платника.

Стягувач/отримувач для здійснення безспірного списання коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України, формує платіжне повідомлення (racs.010), яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника на визначену суму списання, та надсилає його до платіжної системи.

Примітка: Номер рахунку платника для списання коштів визначається у відповідному договорі, укладеному між Національним банком України та платником, та має належати агенту, а не його філії при роботі в СЕП за відповідною моделлю обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку.

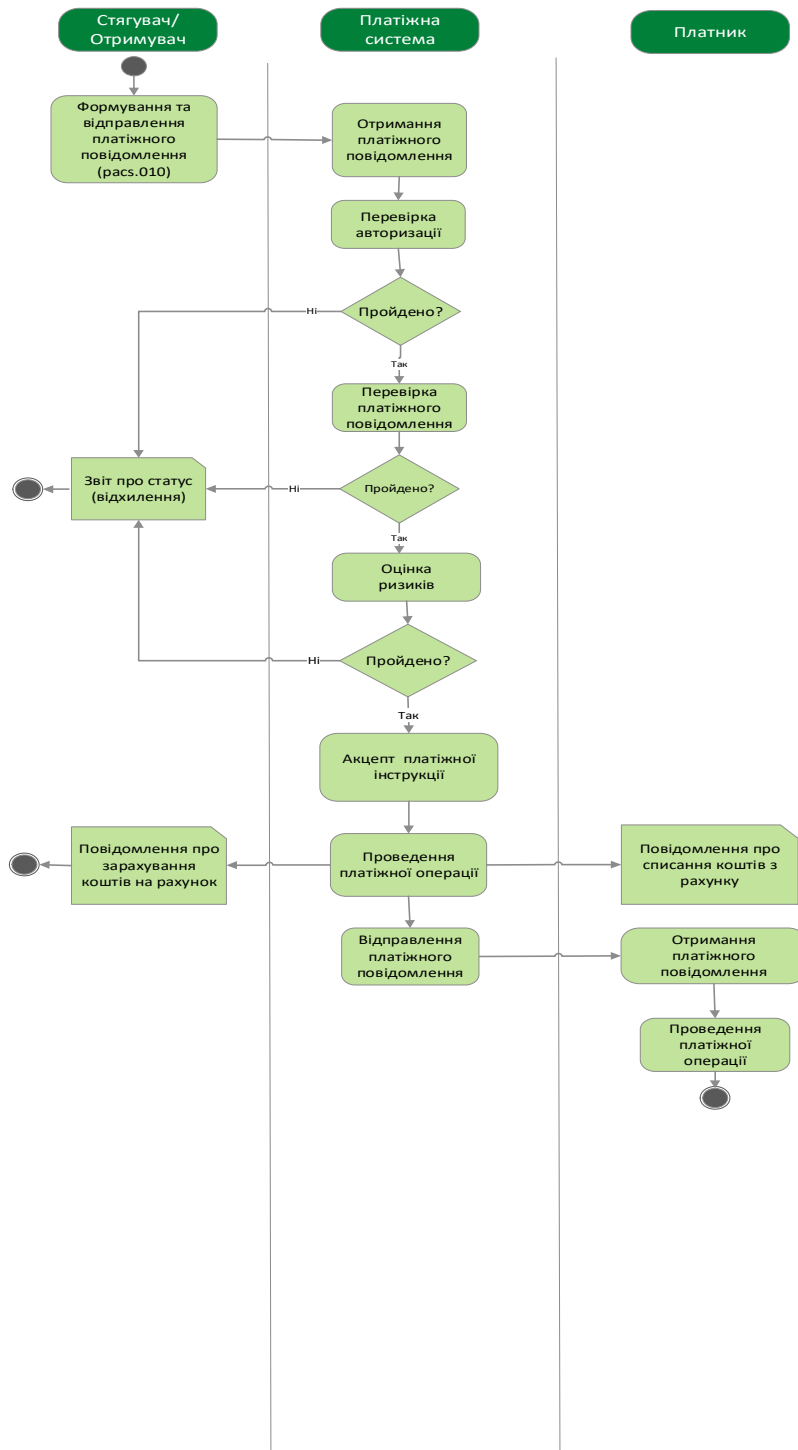
Платіжна система, у разі неуспішного проходження перевірки платіжного повідомлення (racs.010), надсилає стягувачу/отримувачу звіт про статус на рівні агентів (повідомлення racs.002) із відповідним статусом - відхилено.

Платіжна система, у разі успішного проходження перевірки платіжного повідомлення (racs.010), здійснює фінансову операцію зі списання коштів з технічного рахунку платника та відправляє йому платіжне повідомлення (racs.010).

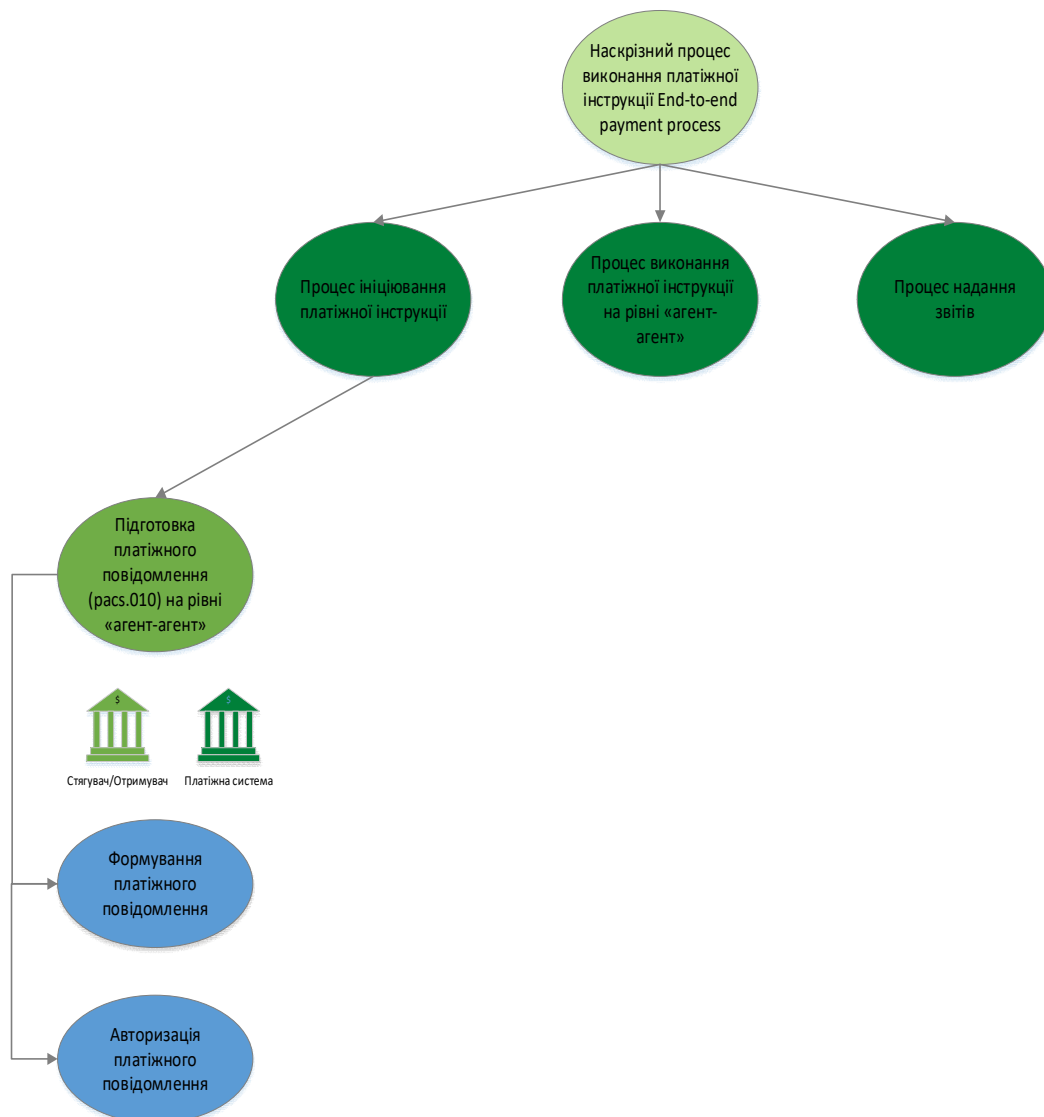
Платіжна система надсилає платнику повідомлення camt.054 про списання коштів з його технічного рахунку та стягувачу/отримувачу повідомлення camt.054 про зарахування коштів на рахунок.

Рисунок 3. Алгоритм взаємодії учасників у процесі списання коштів з рахунку платника (платіжне повідомлення расс.010).

Рисунок 4. Бізнес-процес ініціювання списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника (ініціювання платіжної інструкції)

А. Підготовка платіжного повідомлення

Визначення

Сторона, яка має отримати кошти (стягувач/отримувач), направляє стороні, з рахунку якої мають бути списані кошти (платник), через платіжну систему сформоване платіжне

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

Дійсний до:05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

B/57-0001/17572

від 23.02.2022 18:51

повідомлення, яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника.

Подія, яка ініціює процес Дії, що призвели до наявності у платника заборгованості, яка виникла на підставі законодавства або договору.

Передумова Наявність законної підстави для здійснення списання коштів.

Результат Стягувач/отримувач направив платнику платіжне повідомлення, яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника.

A.1. Формування платіжного повідомлення

Визначення Стягувач/отримувач формує платіжне повідомлення, яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника.

Подія, яка ініціює процес Прийнято рішення про списання коштів.

Передумова Наявність законної підстави для здійснення списання коштів.

Результат Платіжне повідомлення, яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника, сформовано.

A.2. Авторизація платіжного повідомлення

Визначення Авторизація сформованого платіжного повідомлення, яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника.

Подія, яка ініціює процес Формування платіжного повідомлення, яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника.

Передумова Виконаний процес формування платіжного повідомлення, яке містить платіжну інструкцію на

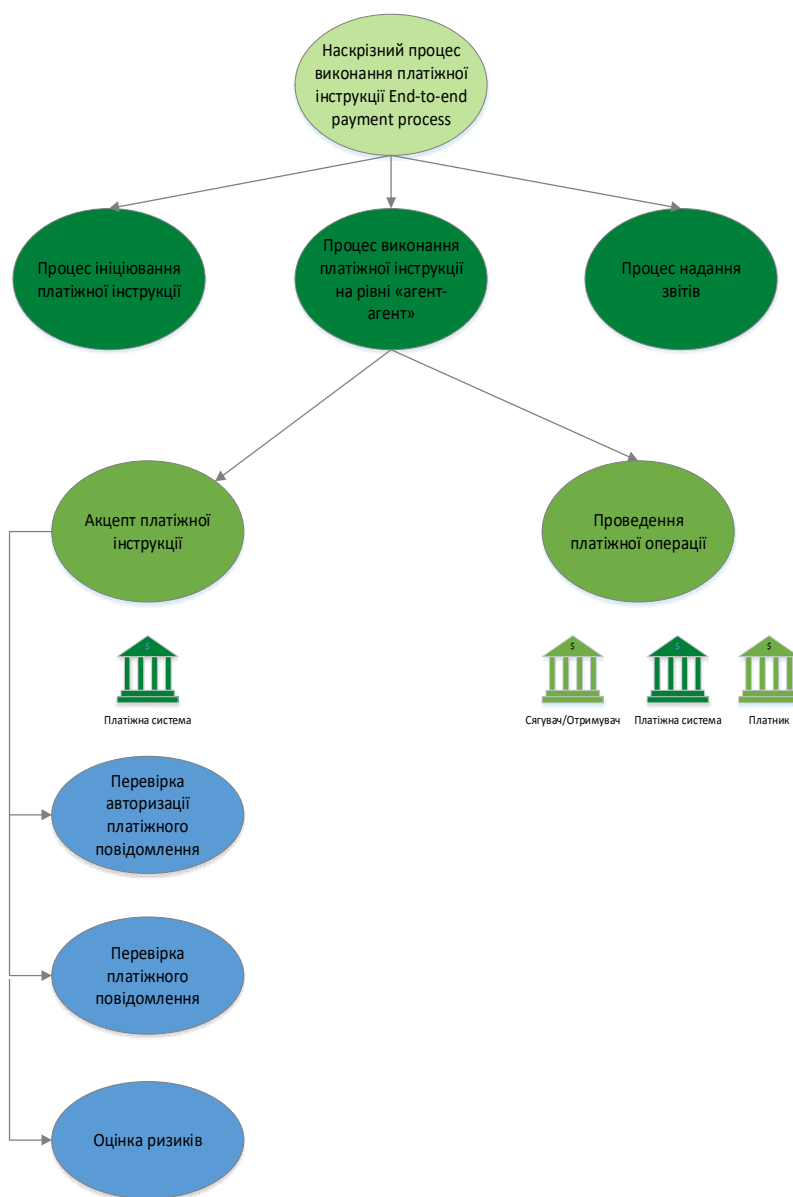

списання коштів з рахунку платника, і очікується його авторизація.

Результат

Платіжне повідомлення, яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника, авторизовано.

Рисунок 5. Бізнес-процес виконання списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника (виконання платіжної інструкції)

А. Акцепт платіжної інструкції

Визначення	Акцепт платіжної інструкції включає в себе здійснення платіжною системою ряду перевірочних процедур, а саме перевірку авторизації платіжного повідомлення, перевірку платіжного повідомлення, процес оцінки ризиків.
Подія, яка ініціює процес	Отримання платіжного повідомлення.
Передумова	Визначені критерії здійснення перевірочних процедур
Результат	Платіжна інструкція прийнята або відхилена

А.1. Перевірка авторизації платіжного повідомлення

Визначення	Платіжна система здійснює перевірку справжності сторони, що надсилає платіжне повідомлення, яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника, відповідно до параметрів авторизації, перевірку на цілісність інформації тощо.
Подія, яка ініціює процес	Отримання платіжного повідомлення.
Передумова	Потрібно проходження процедури авторизації
Результат	Платіжне повідомлення буде допущено або не допущено до перевірки і оцінки ризиків.

А.2. Перевірка платіжного повідомлення

Визначення	Платіжна система здійснює перевірку коректності структури платіжного повідомлення та синтаксису записів (заповнених реквізитів) платіжної інструкції з метою подальшого її оброблення
Подія, яка ініціює процес	Проходження перевірки авторизації отриманого платіжного повідомлення з позитивним результатом.

Передумова Платіжна система отримує платіжне повідомлення, виконує необхідну перевірку.

Результат Платіжна інструкція, що міститься в платіжному повідомленні, буде допущена або не допущена до оцінки ризиків.

А.3. Оцінка ризиків

Визначення Платіжна система здійснює контроль ризиків з метою подальшого оброблення та виконання платіжної інструкції – перевірку наявності достатньої кількості коштів на рахунку платника (за винятком здійснення списання коштів за результатами клірингу у НПС ПРОСТІР), відсутності обмежень для виконання платіжної операції, дотримання правил платіжної системи тощо.

Подія, яка ініціює процес Проходження перевірки авторизації отриманого платіжного повідомлення та перевірки платіжного повідомлення з позитивним результатом.

Передумова Платіжне повідомлення пройшло попередні перевірки і встановлено вимогу оцінки ризику

Результат Виконано всі необхідні перевірки та прийнято рішення - платіжна інструкція буде проведена або буде відхилена

Б. Проведення платіжної операції

Визначення Платіжна система здійснює виконання платіжної інструкції, що зазначена в платіжному повідомленні, шляхом проведення платіжної операції від платника до стягувача/отримувача.

Подія, яка ініціює процес Проходження акцепту платіжної інструкції.

Передумова

Платіжна інструкція на рівні агентів підлягає виконанню (відповідає критеріям всіх здійснених перевірочних процедур).

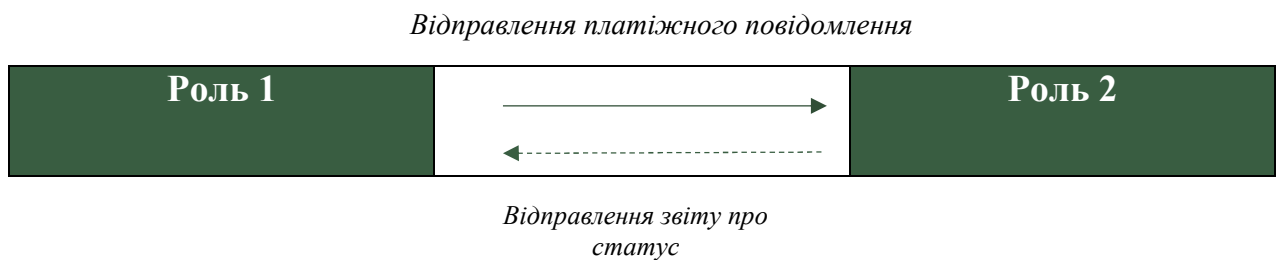
Результат

Перехід права власності на кошти від платника до стягувача/отримувача.

Підтвердження виконання платіжної інструкції (надання звітів) здійснюється відповідно до бізнес-процесу підтвердження виконання платіжної інструкції на переказ коштів (надання звітів), описаного в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

1.1.2. Концептуальний рівень

Рисунок 6. Процес ініціювання списання коштів з рахунку платника та надання звіту про статус на рівні агентів

Примітка: Під відправленням звіту про статус мається на увазі відправлення платіжною системою стягувачу звіту про статус на рівні агентів (повідомлення расс.002), у випадку відхилення платіжного повідомлення (расс.010).

Стягувач ініціює списання коштів та направляє платнику сформоване платіжне повідомлення (расс.010), яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника.

Таблиця 1. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Стягувач	Платіжна система
Платіжна система	Платник
	Стягувач

Рисунок 7. Процес підтвердження виконання платіжної інструкції, взаємодія ролей

Відправлення повідомлення про зарахування/списання коштів

Таблиця 2. Ролі, які взаємодіють

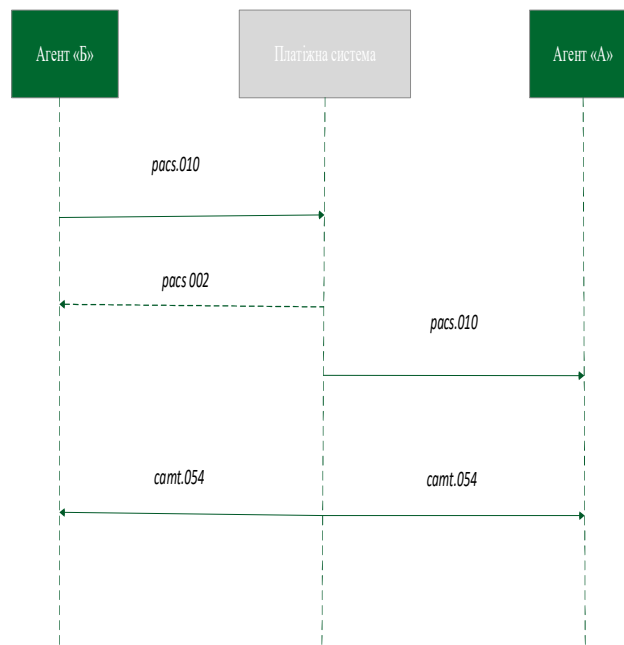
Роль 1	Роль 2
Платіжна система	Отримувач
	Платник

1.1.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями

Ініціювання списання стягувачем (Агент «Б») коштів з рахунку платника (Агент «А»).

Умова: Агент «Б» виконує ролі стягувача, отримувача, агента стягувача/отримувача та агента платника. Агент «А» виконує роль платника.

Рисунок 8. Функціональна схема

Таблиця 3. Бізнес-процеси та ролі

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
Ініціювання	Агент «Б»	Стягувач/Агент стягувача
Виконання	Платіжна система	-
Підтвердження виконання	Агент «А»	Платник
	Агент «Б»	Отримувач/Агент отримувача/Агент платника
	Платіжна система	-

1.2. Бізнес-модель при списанні в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в іншому агенті

Дана бізнес-модель використовується для здійснення списання у безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, відповідно до статті 73 Закону України «Про Національний банк України», з рахунку платника, відкритого в іншому агенті в національній валюті.

1.2.1. Оглядовий рівень

Списання в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в іншому агенті, включає наступні процеси:

I. Ініціювання списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника:

➤ надсилання запиту на здійснення платіжної операції (rain.013) на рівні «агент-агент»

II. Виконання списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника:

1) ініціювання платіжної інструкції:

- проведення платіжної операції на рівні «агент - агент» (списання агентом платника коштів з рахунку платника);
  - підготовка платіжного повідомлення на рівні «агент - агент» (формування платіжного повідомлення (рас.009))
- 2) виконання платіжної інструкції на рівні «агент-агент»:
- акцепт платіжної інструкції на рівні «агент-агент»;
  - проведення платіжної операції на рівні «агент-агент»

III. Підтвердження виконання списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника (підтвердження виконання платіжної інструкції) – надання звітів та статусів на рівні «агент - агент».

В ході виконання зазначених процесів передбачаються наступні ролі:

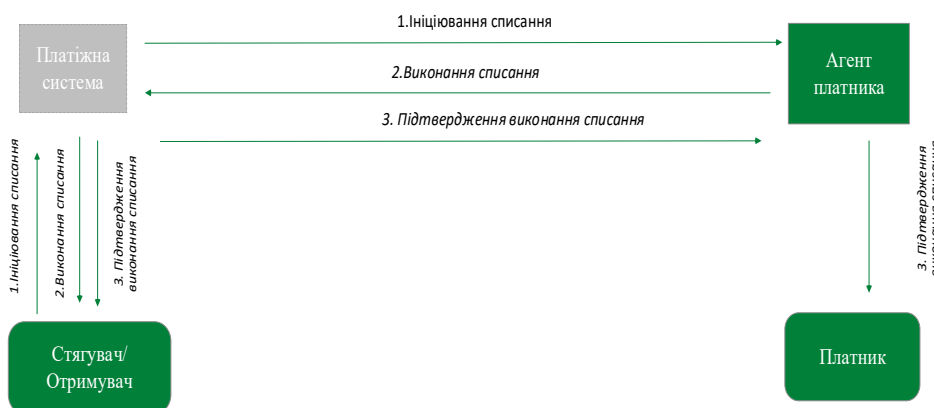
Стягувач/Отримувач – Національний банк України, який є одночасно стягувачем і отримувачем коштів.

Платник – агент, рахунок якого відкритий в іншому агенті, та з якого списуються кошти.

Агент платника – агент, в якому відкрито рахунок платника.

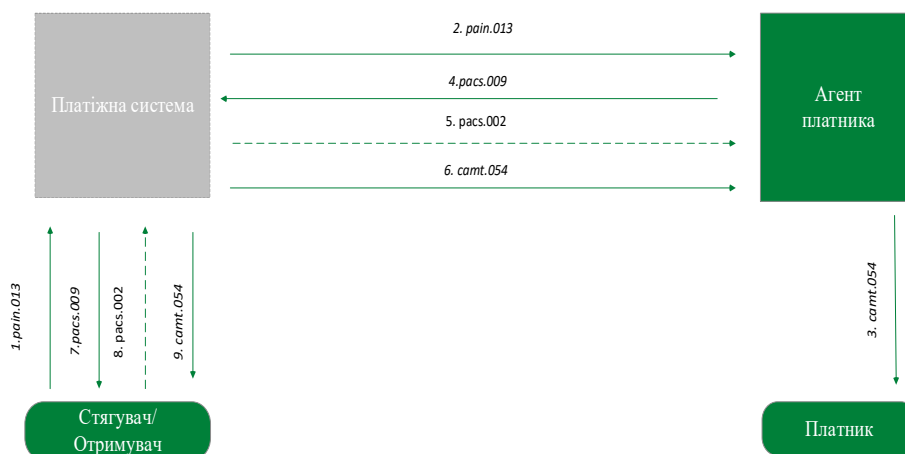
Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей приведена на рисунку 9.

Рисунок 9. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при списанні в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в іншому агенті

Послідовність дій в бізнес-моделі обміну повідомленнями приведена на рисунку 10.

Рисунок 10. Бізнес-модель обміну повідомленнями при списанні в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в іншому агенті (позитивний сценарій).

Стягувач/отримувач для здійснення безспірного списання коштів з рахунку платника, відкритого в іншому агенті, формує запит на здійснення платіжної операції (rain.013) та надсилає його до платіжної системи.

За результатами отримання та перевірки запиту на здійснення платіжної операції (rain.013) платіжна система, у разі успішного проходження перевірки, пересилає його для виконання агенту платника.

Агент платника, на підставі запиту на здійснення платіжної операції (rain.013), здійснює списання коштів з рахунку платника (у повній чи частковій сумі) формуючи платіжне повідомлення (pacs.009) з подальшим направленням його до платіжної системи, а також надсилає платнику повідомлення camt.054 про списання коштів з його рахунку.

Подальший обмін повідомленнями при переказі коштів здійснюється відповідно до бізнес-моделі Кредитового переказу.

Примітка: Платіжне повідомлення (pacs.009), що формується на виконання запиту на здійснення платіжної операції, може містити **лише одну** платіжну інструкцію.

Рисунок 11. Бізнес-модель обміну повідомленнями при списанні в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в іншому агенті (негативний сценарій)

Стягувач/Отримувач для здійснення безспірного списання коштів з рахунку платника, відкритого в іншому агенті, формує запит на здійснення платіжної операції (pain.013) та надсилає його до платіжної системи.

За результатами отримання та перевірки запиту на здійснення платіжної операції (pain.013) платіжна система у разі успішного проходження перевірки пересилає його для виконання агенту платника, а у разі неуспішного - надсилає стягувачу/отримувачу звіт про статус запиту на здійснення платіжної операції (pain.014) із відповідним негативним статусом (далі – звіт про статус запиту (pain.014)).

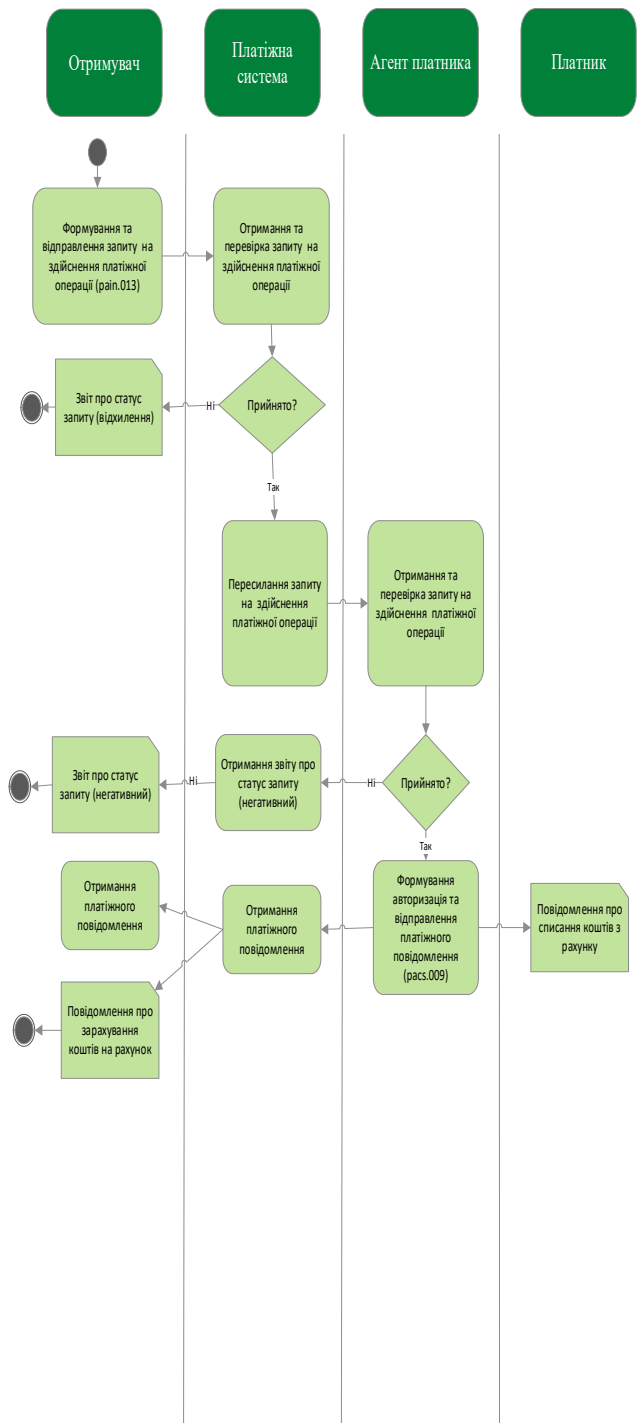
Агент платника у разі неможливості списання коштів з рахунку платника надсилає платіжній системі звіт про статус запиту (pain.014) з відповідним негативним статусом.

Платіжна система за результатами отримання та перевірки звіту про статус запиту (pain.014) пересилає його з негативним статусом стягувачу/отримувачу.

Примітка: Проходження звіту про статус запиту (pain.014) через платіжну систему та його відхилення платіжною системою у разі непроходження відповідних перевірок описані в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Рисунок 12. Алгоритм взаємодії учасників у процесі надсилання запиту на здійснення платіжної операції (rain.013).

Алгоритм взаємодії учасників у процесі формування та відправлення платіжного повідомлення (расс.009), яке містить платіжну інструкцію на переказ коштів, здійснюється відповідно алгоритму взаємодії в процесі виконання

платіжної інструкції на рівні «агент – агент», який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Бізнес-процеси при списанні в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основані на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в іншому агенті.

Процес надсилання запиту на здійснення платіжної операції здійснюється відповідно до процесу ініціювання платіжної інструкції на переказ коштів, який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Процес ініціювання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні (рас.009), здійснюється відповідно до процесу ініціювання платіжної інструкції на переказ коштів, який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

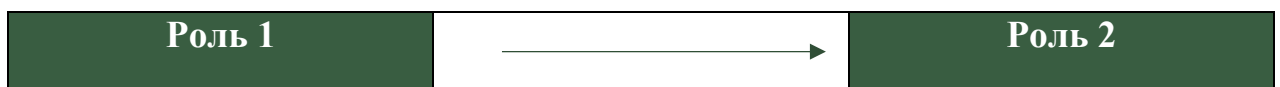
Процес виконання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні (рас.009), здійснюється відповідно до процесу виконання платіжної інструкції на переказ коштів, який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Процес підтвердження виконання платіжної інструкції (надання звітів) здійснюється відповідно до процесу підтвердження виконання платіжної інструкції на переказ коштів (надання звітів), який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

1.2.2. Концептуальний рівень

Рисунок 13. Процес ініціювання стягувачем/отримувачем запиту на здійснення платіжної операції у безспірному порядку, взаємодія ролей

Відправлення запиту на здійснення платіжної операції

Стягувач направляє агенту платника запит на здійснення платіжної операції через платіжну систему.

Таблиця 4. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Стягувач	Платіжна система
Платіжна система	Агент платника

Рисунок 14. Процес ініціювання та виконання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні, сформованому на виконання запиту на здійснення платіжної операції, взаємодія ролей

Відправлення платіжного повідомлення

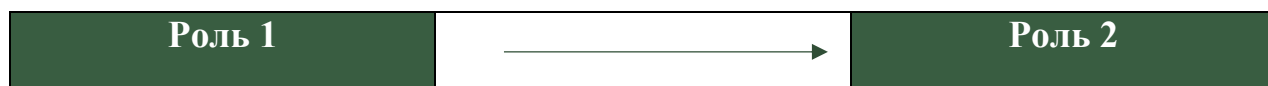
Відправлення звіту про статус

Таблиця 5. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Агент платника	Платіжна система
Платіжна система	Отримувач
	Агент платника

Рисунок 15. Процес підтвердження виконання платіжної інструкції, взаємодія ролей

Відправлення повідомлення про зарахування/списання коштів

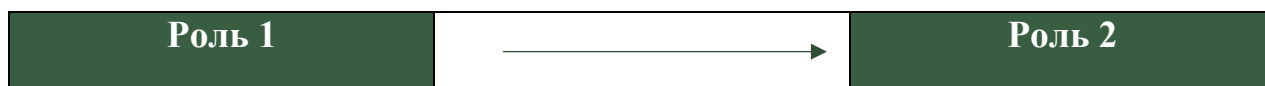

Таблиця 6. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Платіжна система	Отримувач
	Агент платника
Агент платника	Платник

Рисунок 16. Процес надання звіту про статус запиту на здійснення платіжної операції, взаємодія ролей

Звіт про статус запиту на здійснення платіжної операції

Таблиця 7. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Платіжна система	Стягувач
Агент платника	Платіжна система

1.2.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями

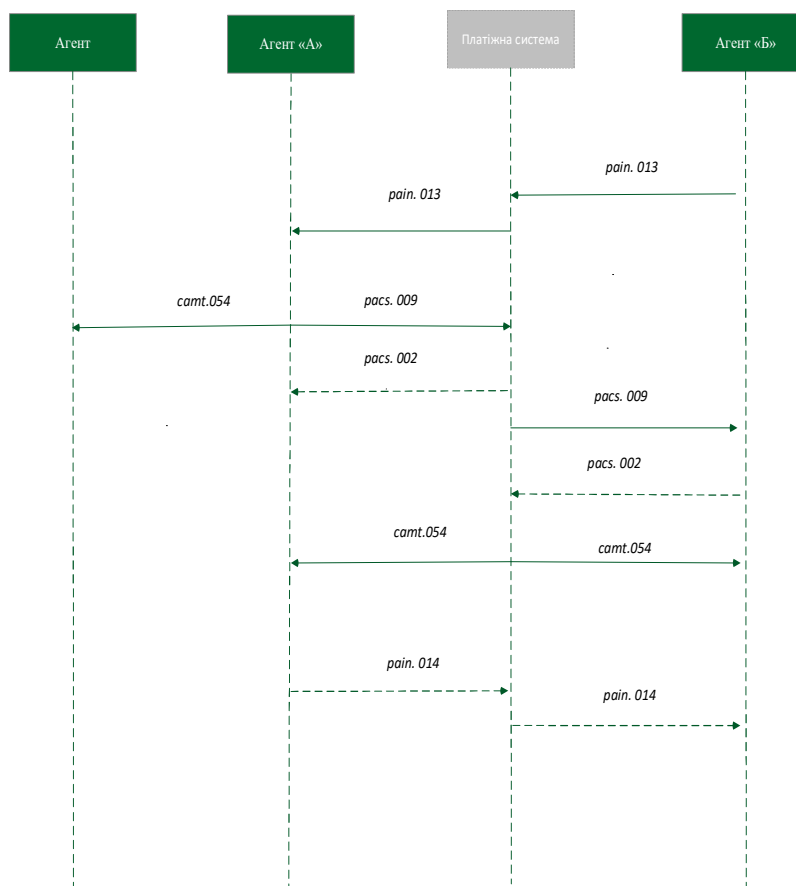
Ініціювання списання стягувачем (Агент «Б») коштів з рахунку платника (Агент).

Умова: Агент «Б» виконує ролі стягувача, отримувача, агента стягувача/отримувача. Агент виконує роль платника, Агент «А» виконує роль агента платника.

Рисунок 17. Функціональна схема.

Таблиця 8. Бізнес-процеси та ролі

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
Ініціювання	Агент «Б»	Стягувач/Агент стягувача
	Агент «А»	Агент платника
Виконання	Платіжна система	-
	Агент «Б»	Агент отримувача
Підтвердження виконання	Агент «А»	Агент платника
	Платіжна система	-
	Агент	Платник
	Агент «Б»	Отримувач/Агент отримувача

1.3. Бізнес-моделі при примусовому списанні та стягненні коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України або в іншому агенті

Дані бізнес-моделі використовуються для здійснення примусового списання та стягнення коштів з рахунку платника в національній валюті, відкритого в Національному банку України або в іншому агенті, у випадках, передбачених законодавством України.

При використанні цих бізнес-моделей обмін повідомленнями/документами на примусове списання (стягнення) коштів з рахунку платника між стягувачем та агентом платника може відбуватися шляхом:

- надсилання стягувачем до агента платника запиту на здійснення платіжної операції (rain.013) через агента стягувача/отримувача, посередника (за наявності) та платіжну систему (далі –ланцюг агентів);

- доставляння документів до агента платника стягувачем самостійно або через надсилання їх рекомендованим або цінним листом або в електронному вигляді з використанням телекомунікаційних мереж із застосуванням засобів захисту інформації відповідно до Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». Ці документи на паперовому носії або в електронній формі мають містити всі обов'язкові реквізити, які необхідні для формування агентом платника платіжної інструкції на переказ коштів.

Вибір шляху доставки стягувачем повідомлень/документів на примусове списання, стягнення коштів з рахунку платника визначається безпосередньо стягувачами з урахуванням вимог законодавства України.

У разі неможливості виконати списання (стягнення) коштів з рахунку платника, агент платника повідомляє про це стягувача тим самим шляхом, яким до нього надходило повідомлення/документ на примусове списання (стягнення) коштів з рахунку платника.

У цьому документі не розглядається ситуація доставляння стягувачем документів на примусове списання (стягнення) коштів з рахунку платника безпосередньо до агента платника (минуючи ланцюг агентів) та зворотній зв'язок за цими документами. Порядок такої доставки визначається законодавством України, у тому числі нормативно-правовими актами Національного банку України. При цьому, виконання агентом платника примусового списання (стягнення) коштів з рахунку платника за доставленими таким шляхом документами та перерахування списаних (стягнутих) коштів до агента отримувача здійснюється відповідно до рисунків 19.1 (Б) та 20.

1.3.1. Оглядовий рівень

Примусове списання та стягнення коштів з рахунку платника, відкритого в **Національному банку України**, включає наступні процеси:

I. Ініціювання примусового списання, стягнення коштів з рахунку платника:

- надсилання запиту на здійснення платіжної операції (rain.013) на рівні «клієнт-агент»/«агент-агент»

II. Виконання примусового списання, стягнення коштів з рахунку платника:

1). ініціювання платіжної інструкції:

- підготовка платіжного повідомлення (расс.010) на рівні «агент-агент»;
- підготовка платіжного повідомлення (расс.008) на рівні «клієнт - агент».

2). виконання платіжної інструкції на рівні «агент-агент»:

- акцепт платіжної інструкції на рівні «агент-агент»;
- проведення платіжної операції на рівні «агент-агент»

III. Підтвердження виконання примусового списання, стягнення коштів з рахунку платника (підтвердження виконання платіжної інструкції) – надання звітів та статусів (рівень «агент - агент» / «агент - клієнт»).

Примусове списання та стягнення коштів з рахунку платника, відкритого в **іншому агенті**, включає наступні процеси:

I. Ініціювання примусового списання, стягнення коштів з рахунку платника:

- надсилання запиту на здійснення платіжної операції (rain.013) на рівні «клієнт-агент»/«агент-агент»

II. Виконання примусового списання, стягнення коштів з рахунку платника:

1). ініціювання платіжної інструкції:

- проведення платіжної операції на рівні «агент - агент» (списання агентом платника коштів з рахунку платника);
- підготовка платіжного повідомлення (расс.008) на рівні «клієнт - агент».

2). виконання платіжної інструкції на рівні «агент-агент»:

- акцепт платіжної інструкції на рівні «агент-агент»;

➤ проведення платіжної операції на рівні «агент-агент».

III. Підтвердження виконання примусового списання, стягнення коштів з рахунку платника (підтвердження виконання платіжної інструкції) – надання звітів та статусів (рівень «агент - агент» / «агент - клієнт»).

В ході виконання зазначених процесів передбачаються наступні ролі:

Стягувач - особа, яка на законних підставах ініціює запит на здійснення платіжної операції (rain.013)

Отримувач - особа, на рахунок якої зараховується сума коштів, які списані з рахунку платника

Агент стягувача/отримувача - агент, який одночасно обслуговує рахунок стягувача та отримувача коштів

Агент платника – Національний банк України (у разі здійснення примусового списання та стягнення коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України) або агент (у разі здійснення примусового списання та стягнення коштів з рахунку платника, відкритого в іншому агенті)

Платник – агент, рахунок якого відкритий в Національному банку України для проведення платіжних операцій через СЕП або в іншому агенті, та з якого списуються кошти.

Умова: при **примусовому списанні** коштів з рахунку платника, стягувач є одночасно і отримувачем коштів.

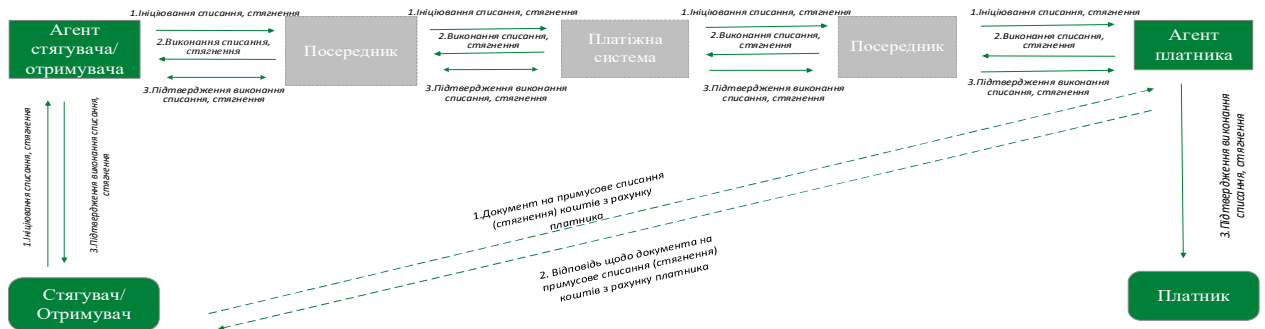
При **стягненні** коштів з рахунку платника стягувач і отримувач є різними особами.

Для обох цих випадків агентом стягувача/отримувача є агент, який обслуговує і рахунок стягувача, і рахунок отримувача коштів.

Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей приведена на рисунку 18.

Рисунок 18. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при здійсненні примусового списання та стягнення коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України або в іншому агенті

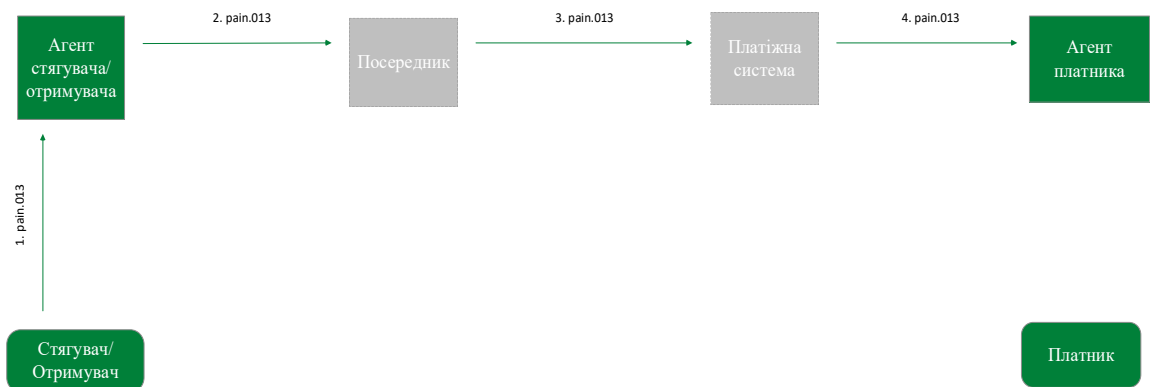

Примітка: пунктирною ризикою позначена можливість доставляння стягувачем документів на примусове списання, стягнення коштів з рахунку платника безпосередньо до агента платника (минуючи ланцюг агентів) та відповідь агента платника щодо цього документа.

Послідовність дій в бізнес-моделі обміну повідомленнями приведена на рисунках 19.1, 19.2 та 20.

Рисунок 19.1 Бізнес-модель обміну повідомленнями при примусовому списанні та стягненні коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України (позитивний сценарій).

A). Доставка запиту на здійснення платіжної операції (pain.013)

Стягувач для здійснення примусового списання та стягнення коштів з рахунку платника формує запит на здійснення платіжної операції (rain.013) та надсилає його агенту стягувача.

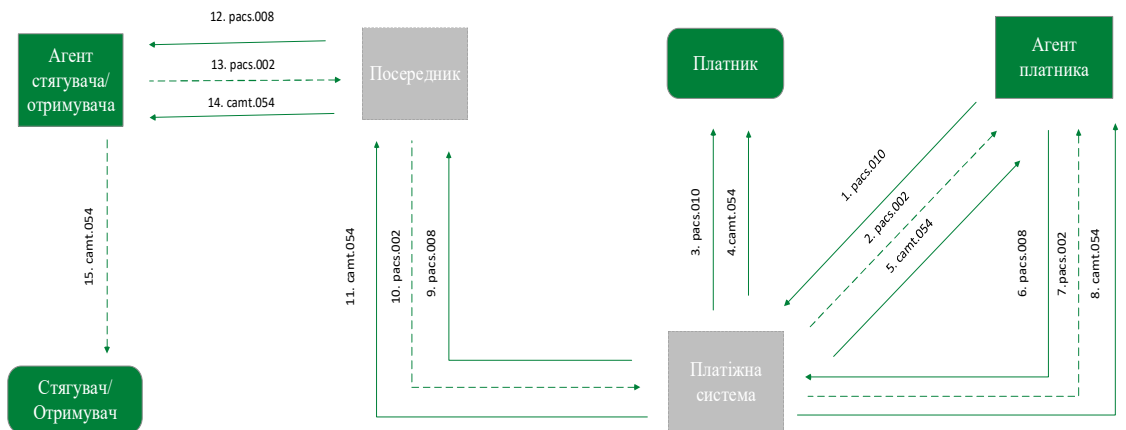
Агент стягувача пересилає отриманий запит на здійснення платіжної операції (rain.013) агенту платника через посередника (у разі його наявності) та платіжну систему.

Б) Виконання запиту на здійснення платіжної операції (rain.013).

Виконання запиту на здійснення платіжної операції (rain.013) здійснюється у два етапи:

Етап I - списання агентом платника коштів з рахунку платника та зарахування списаних коштів на рахунок агента платника;

Етап II - перерахування агентом платника списаних коштів отримувачу.

Примітка: 1) Кроки 2, 3, 4 та 5 виконуються одночасно;

2) На відміну від платіжних повідомлень (наприклад, rains.008, rains.009), які використовуються в бізнес-моделі кредитового переказу, платіжне повідомлення rains.010 не потребує звіту про статус на рівні агентів (повідомлення rains.002) від платника.

Етап I. Агент платника приймає від стягувача запит на здійснення платіжної операції (rain.013) та за результатами перевірки формує платіжне повідомлення (rains.010), яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника на визначену (повну чи часткову) суму списання і надсилає його до платіжної системи.

Примітка: Номер рахунку платника для списання коштів визначається у відповідному договорі, укладеному між Національним банком України та платником, та має належати агенту, а не його філії при роботі в СЕП за відповідною моделлю обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку.

Платіжна система, у разі неуспішного проходження перевірки платіжного повідомлення (расс.010), надсилає стягувачу/отримувачу звіт про статус на рівні агентів (повідомлення расс.002) із відповідним статусом - відхилено.

Платіжна система, у разі успішного проходження перевірки платіжного повідомлення (расс.010) та за умови наявності на технічному рахунку платника коштів, здійснює фінансову операцію зі списання коштів з технічного рахунку платника та відправляє йому платіжне повідомлення (расс.010).

Платіжна система надсилає платнику повідомлення самт.054 про списання коштів з його технічного рахунку, а агенту платника - повідомлення самт.054 про зарахування коштів на його рахунок.

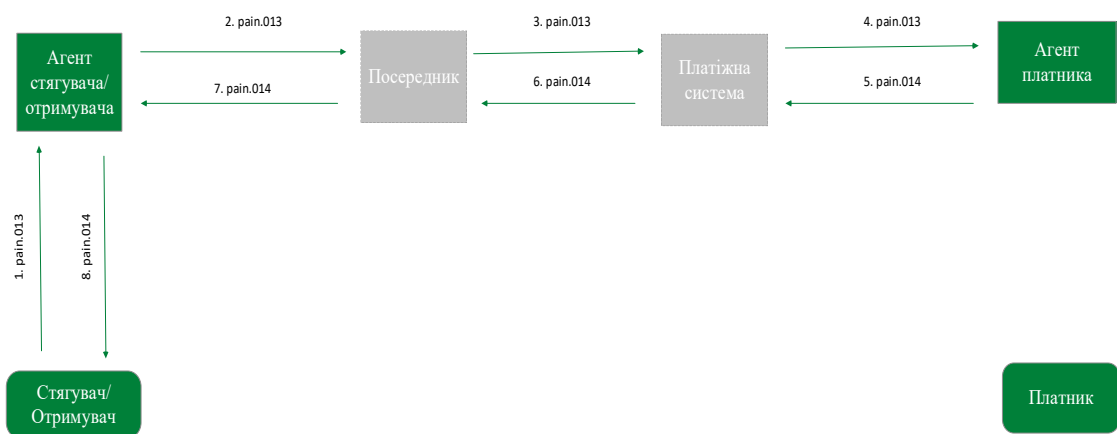
Етап II. Агент платника, отримавши повідомлення (самт.054) про зарахування коштів на його рахунок, формує платіжне повідомлення з переказу коштів платника (расс.008) та направляє його до агента отримувача через платіжну систему/посередника (у разі його наявності), відповідно до послідовності дій обміну повідомленнями, що описані в бізнес-моделі здійснення Кредитового переказу.

Примітка: Платіжне повідомлення (расс.008), що формується на виконання запиту на здійснення платіжної операції, може містити **лише одну** платіжну інструкцію.

Агент отримувача зараховує кошти на рахунок отримувача.

Примітка: У разі, якщо отримувач і стягувач різні особи, то питання інформування стягувача про зарахування агентом отримувача коштів на рахунок отримувача вирішується шляхом інформаційної взаємодії між ними та/або їхнім агентом і не є предметом розгляду цього документа.

Рисунок 19.2. Бізнес-модель обміну повідомленнями при примусовому списанні та стягненні коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України (негативний сценарій)

Агент платника, отримавши запит на здійснення платіжної операції (pain.013), опрацьовує його та у разі неможливості його виконання формує та надсилає агенту стягувача через платіжну систему та посередника (у разі наявності) звіт про статус запиту (pain.014) з відповідним негативним статусом.

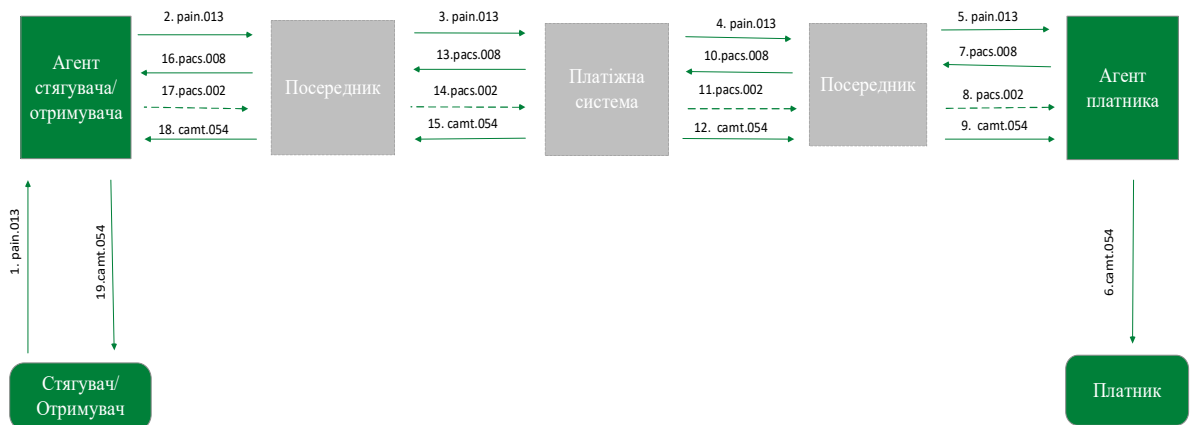
Агент стягувача, отримавши від платіжної системи або посередника звіт про статус запиту (pain.014) з відповідним негативним статусом, повідомляє про це стягувача шляхом пересилання цього звіту.

Примітка: 1) Кожен учасник в ланцюгу, отримавши некоректний запит на здійснення платіжної операції (pain.013), має право надіслати у відповідь звіт про статус запиту (pain.014) з відповідним негативним статусом

2) Проходження звіту про статус запиту (pain.014) через посередника (у разі його наявності)/платіжну систему та його відхилення посередником/платіжною системою, у разі непроходження відповідних перевірок, описані в документі «Імплементація стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022»

3) Згідно зі схемою здійснення кредитового переказу повідомлення (camt.054) надсилається отримувачу коштів, але звіт про статус запиту (pain.014) надсилається не отримувачу коштів, а стягувачу.

Рисунок 20. Бізнес-модель обміну повідомленнями при примусовому списанні та стягненні коштів з рахунку платника, відкритого в іншому агенті (позитивний сценарій).

Послідовність дій при надсиланні стягувачем запиту на здійснення платіжної операції (pain.013) до агента платника описано в рисунку 19.1 (А).

Агент платника за результатами отримання та перевірки запиту на здійснення платіжної операції (pain.013), у разі успішного проходження перевірки, здійснює списання коштів з рахунку платника (у повній чи частковій сумі), формуючи платіжне повідомлення з переказу коштів платника (pacs.008) з подальшим направленням його до платіжної системи/посередника (у разі

наявності), а також надсилає платнику повідомлення camt.054 про списання коштів з його рахунку.

Подальший обмін повідомленнями при переказі коштів здійснюється відповідно до бізнес-моделі Кредитового переказу.

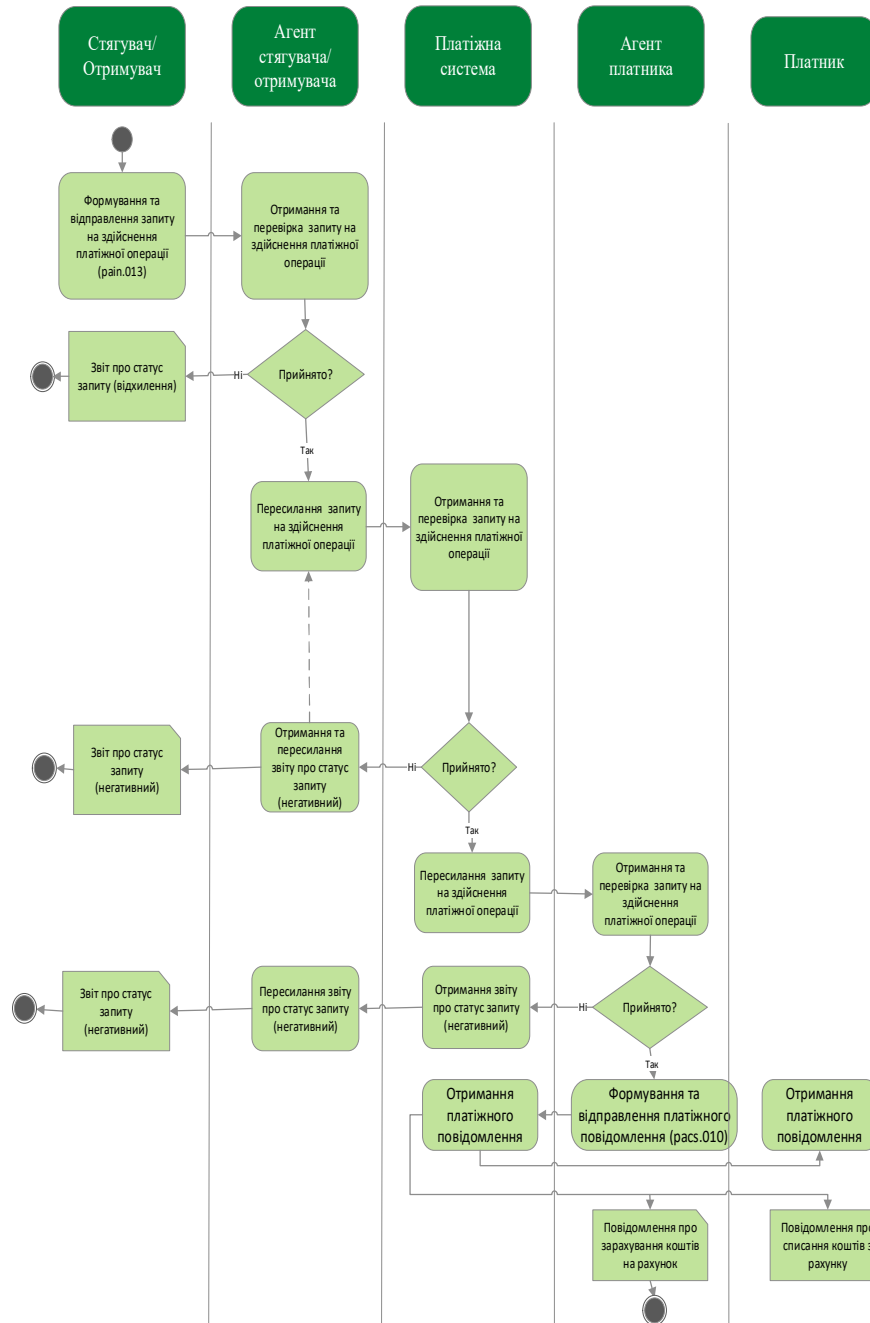
***Примітка:** Якщо рахунок платника відкритий в тому ж самому агенті, що і рахунок стягувача/отримувача (тобто агент стягувача/отримувача є одночасно і агентом платника), то зазначений агент, отримавши від стягувача/отримувача запит на здійснення платіжної операції (rain.013), виконує дії щодо списання коштів з рахунку платника та зарахування їх на рахунок отримувача відповідно до процесу проведення платіжної операції в одному агенті, який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».*

Бізнес-модель обміну повідомленнями при примусовому списанні та стягненні коштів з рахунку платника, відкритого в іншому агенті (негативний сценарій)

При негативному сценарії примусового списання та стягнення коштів з рахунку платника, відкритого в іншому агенті, виконуються дії, які описані в бізнес-моделі обміну повідомленнями при примусовому списанні та стягненні коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України (рисунок 19.2).

Рисунок 21. Алгоритм взаємодії учасників при примусовому списанні та стягненні коштів з рахунку платника, який відкритий в Національному банку України (процес надсилання запиту на здійснення платіжної операції (rain.013))

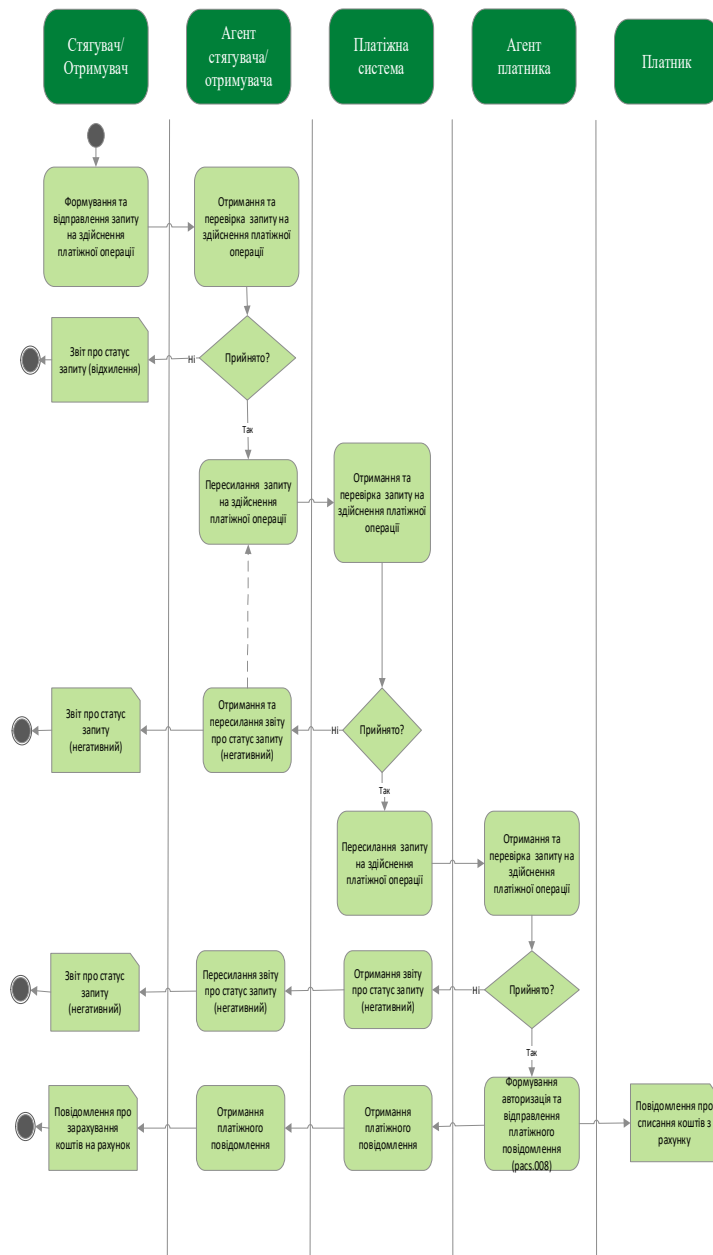

Алгоритм взаємодії учасників у процесі формування та відправлення платіжного повідомлення (pac.010), яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника, здійснюється відповідно до алгоритму взаємодії учасників у процесі списання коштів з рахунку платника, який наведений на рисунку 3 цього документу.

Алгоритм взаємодії учасників у процесі формування та відправлення платіжного повідомлення (рас.008), яке містить платіжну інструкцію на переказ коштів, здійснюється відповідно до алгоритму взаємодії в процесі виконання платіжної інструкції на рівні «агент – агент», який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Рисунок 22. Алгоритм взаємодії учасників при примусовому списанні та стягненні коштів з рахунку платника, який відкритий в іншому агенті (процес надсилання запиту на здійснення платіжної операції (rain.013))

Примітка: У разі наявності у ланцюгу посередника, він здійснює ті ж дії, що і платіжна система.

Алгоритм взаємодії учасників у процесі формування та відправлення платіжного повідомлення (расс.008), яке містить платіжну інструкцію на переказ коштів, здійснюється відповідно до алгоритму взаємодії в процесі виконання платіжної інструкції на рівні «агент – агент», який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Бізнес-процеси списання (стягнення) коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України, з ініціативи стягувача.

Процес надсилання запиту на здійснення платіжної операції здійснюється відповідно до процесу ініціювання платіжної інструкції на переказ коштів, який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Процес ініціювання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні (расс.010), здійснюється відповідно до процесу ініціювання списання коштів з рахунку платника (расс.010), який описаний на рисунку 4 цього документа.

Процес ініціювання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні (расс.008), здійснюється відповідно до процесу ініціювання платіжної інструкції на переказ коштів, який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Процес виконання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні (расс.010), описаний на рисунку 5 цього документу.

Процес виконання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні (расс.008), та процес підтвердження виконання платіжної інструкції (надання звітів), здійснюються відповідно до процесу виконання платіжної інструкції на переказ коштів та до процесу підтвердження виконання платіжної інструкції на переказ коштів (надання звітів), які описані в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Бізнес-процеси списання (стягнення) коштів з рахунку платника, відкритого в іншому агенті, з ініціативи стягувача.

Процес надсилання запиту на здійснення платіжної операції здійснюється відповідно до процесу ініціювання платіжної інструкції на переказ коштів, який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Процес ініціювання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні (рас.008), здійснюється відповідно до процесу ініціювання платіжної інструкції на переказ коштів, який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Процес виконання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні (рас.008), та процес підтвердження виконання платіжної інструкції (надання звітів) здійснюються відповідно до процесу виконання платіжної інструкції на переказ коштів та до процесу підтвердження виконання платіжної інструкції на переказ коштів (надання звітів), які описані в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

1.3.2. Концептуальний рівень

Рисунок 23. Процес ініціювання запиту на здійснення платіжної операції (rain.013), взаємодія ролей

Відправлення запиту на здійснення платіжної операції

Сторона, яка має стягнути кошти (стягувач), направляє стороні, яка повинна ініціювати платіжну операцію (агент платника), запит на здійснення платіжної операції (rain.013).

Таблиця 9. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Стягувач	Агент стягувача

Агент стягувача	Посередник
	Платіжна система
Посередник	Посередник
	Агент платника
Платіжна система	Посередник
	Агент платника

Рисунок 24. Процес надання звіту про статус запиту на здійснення платіжної операції, взаємодія ролей

Звіт про статус запиту на здійснення платіжної операції

Таблиця 10. Ролі, які взаємодіють

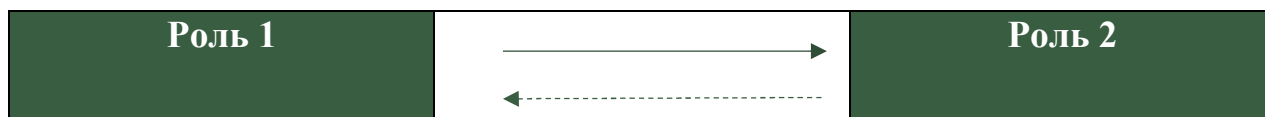
Роль 1	Роль 2
Агент платника	Посередник
	Платіжна система
Посередник	Посередник
	Агент стягувача
Платіжна система	Посередник
	Агент стягувача
Агент стягувача	Стягувач

Рисунок 25. Процес ініціювання списання коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України (платіжне повідомлення расс.010), та надання звіту про статус на рівні агентів (расс.002)

Відправлення платіжного повідомлення

Відправлення звіту про статус

Сторона, яка має отримати кошти (агент платника), ініціює списання коштів та направляє платіжне повідомлення (расс.010) стороні, з якої списуються кошти (платник).

Таблиця 11. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Агент платника	Платіжна система
Платіжна система	Платник
	Агент платника

Рисунок 26. Процес підтвердження виконання платіжної інструкції (списання коштів з рахунку платника, який відкритий в Національному банку України), взаємодія ролей

Відправлення повідомлення про зарахування/списання коштів

Таблиця 12. Ролі, які взаємодіють

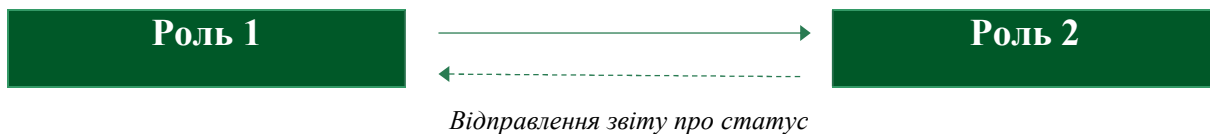
Роль 1	Роль 2
Платіжна система	Агент платника
	Платник

Рисунок 27. Процес ініціювання та виконання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні расс.008, взаємодія ролей

Відправлення платіжного повідомлення

Таблиця 13. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Агент платника	Посередник
	Платіжна система
Посередник	Платіжна система
	Посередник
	Агент отримувача
Платіжна система	Посередник
	Агент отримувача

Рисунок 28. Процес підтвердження виконання платіжної інструкції, взаємодія ролей

Відправлення повідомлення про зарахування/списання коштів

Таблиця 14. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Агент платника	Платник
Посередник	Агент платника

	Агент отримувача
Платіжна система	Посередник
	Агент отримувача
	Агент платника
Агент отримувача	Отримувач

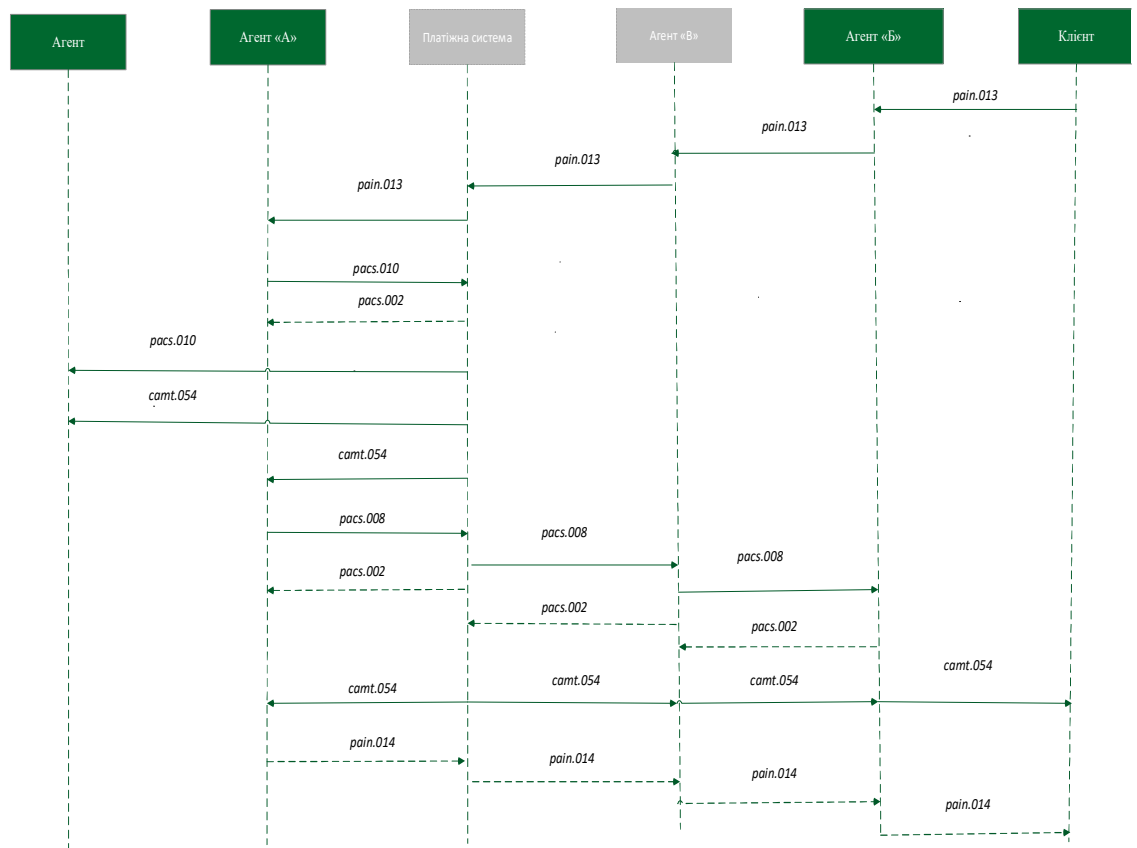
1.3.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями

Примусове списання та стягнення коштів з рахунку платника, який відкритий в Національному банку України.

Виконання запити стягувача/отримувача (Клієнт) на списання (стягнення) коштів з рахунку платника (Агент).

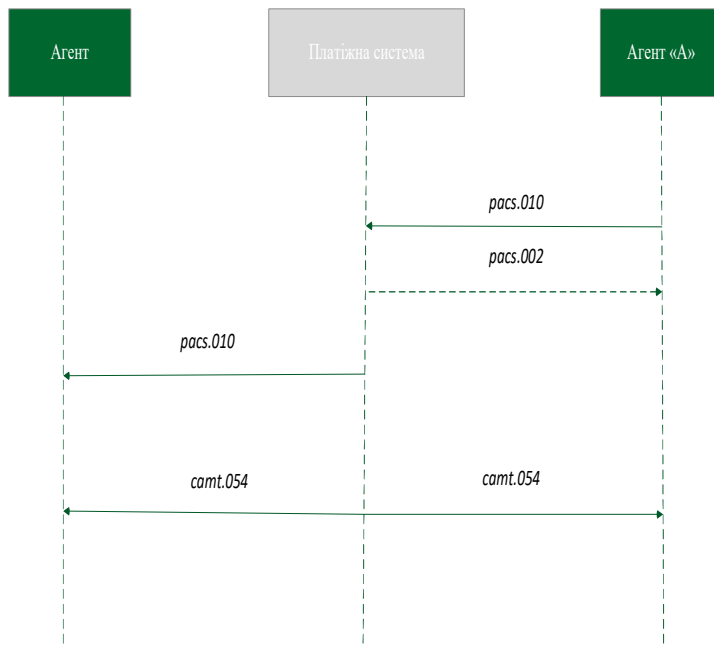
Агент «А» виконує роль агента платника. Агент «Б» виконує роль агента стягувача/отримувача. Агент «В» виконує роль посередника (у разі його наявності).

Рисунок 29. Функціональна схема

Списання агентом платника (Агент «А») коштів з рахунку платника (Агент) додатково приведена на рисунку 30.

Рисунок 30. Функціональна схема

Таблиця 15. Бізнес-процеси та ролі

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
Ініціювання	Клієнт	Стягувач/Отримувач
	Агент «А»	Агент платника
Виконання	Платіжна система	-
	Агент «В»	Посередник
	Агент «Б»	Агент стягувача/отримувача
Підтвердження виконання	Платіжна система	-
	Агент «А»	Агент платника
	Клієнт	Стягувач/Отримувач
	Агент «В»	Посередник

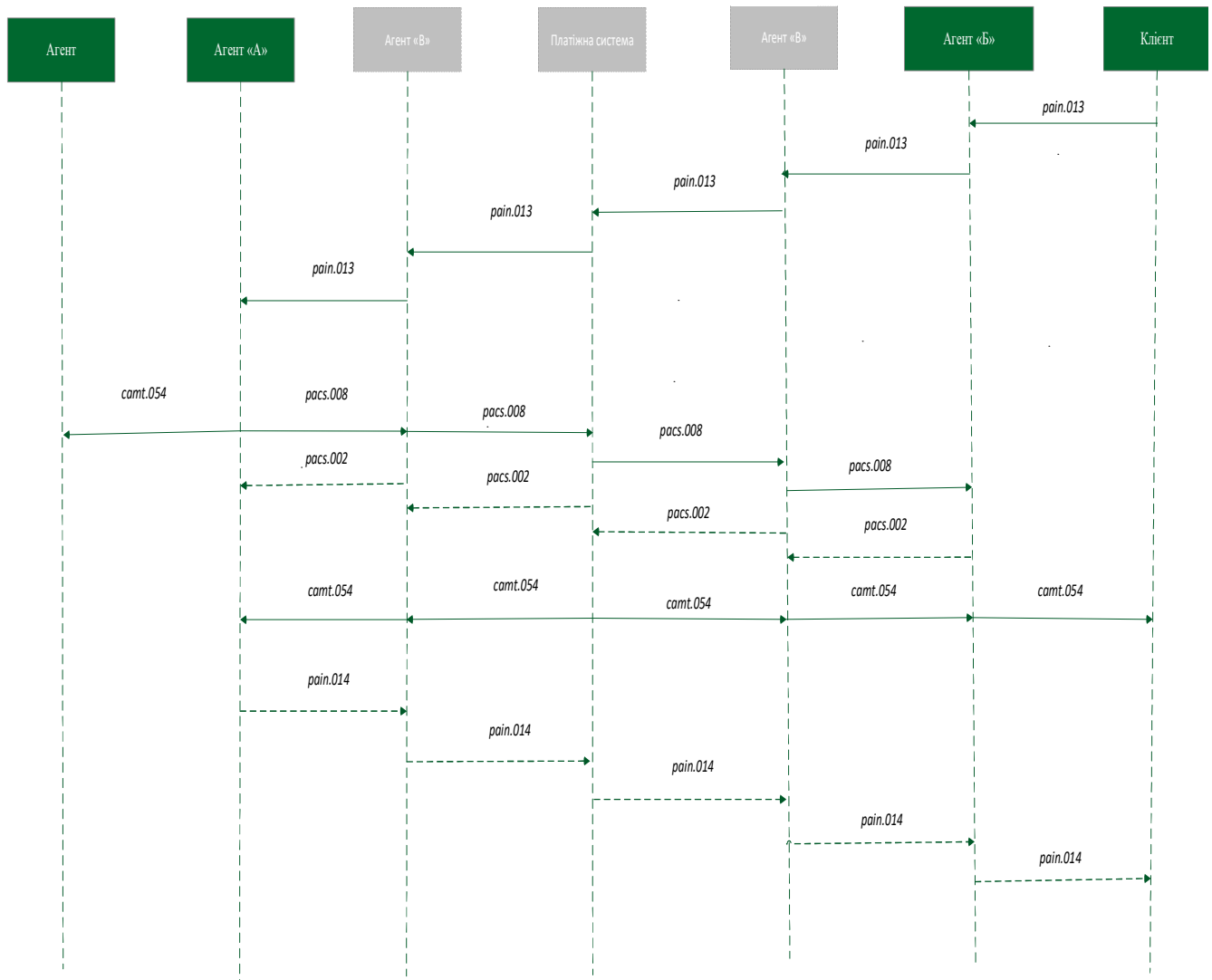
Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
	Агент	Платник

Примусове списання та стягнення коштів з рахунку платника, який відкритий в іншому агенті.

Виконання запиту стягувача/отримувача (Клієнт) на списання (стягнення) коштів з рахунку платника (Агент).

Агент «А» виконує роль агента платника. Агент «Б» виконує роль агента стягувача/отримувача. Агент «В» виконує роль посередника (у разі його наявності).

Рисунок 31. Функціональна схема

Таблиця 16. Бізнес-процеси та ролі

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
Ініціювання	Клієнт	Стягувач/Отримувач
	Агент «А»	Агент платника
Виконання	Платіжна система	-
	Агент «В»	Посередник
	Агент «Б»	Агент стягувача/отримувача
Підтвердження виконання	Платіжна система	-
	Агент «А»	Агент платника
	Клієнт	Стягувач/Отримувач
	Агент «В»	Посередник
	Агент	Платник

1.4. Бізнес-модель списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України, за вимогою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

1.4.1. Оглядовий рівень

Списання Національним банком України в безспірному порядку коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України в національній валюті, на підставі вимоги Фонду гарантування вкладів фізичних осіб включає наступні процеси:

I. Ініціювання списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника:

➤ надсилання запиту на здійснення платіжної операції (rain.013) на рівні «клієнт-агент»

II. Виконання списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника:

1). ініціювання платіжної інструкції:

➤ підготовка платіжного повідомлення (рас.010) на рівні «агент-агент»

- 2). виконання платіжної інструкції на рівні «агент-агент»:
- акцепт платіжної інструкції на рівні «агент-агент»;
  - проведення платіжної операції на рівні «агент-агент»

III. Підтвердження виконання списання в безспірному порядку коштів з рахунку платника (підтвердження виконання платіжної інструкції) – надання звітів та статусів (рівень «агент - агент»/ «агент - клієнт»).

В ході виконання зазначених процесів передбачаються наступні ролі:

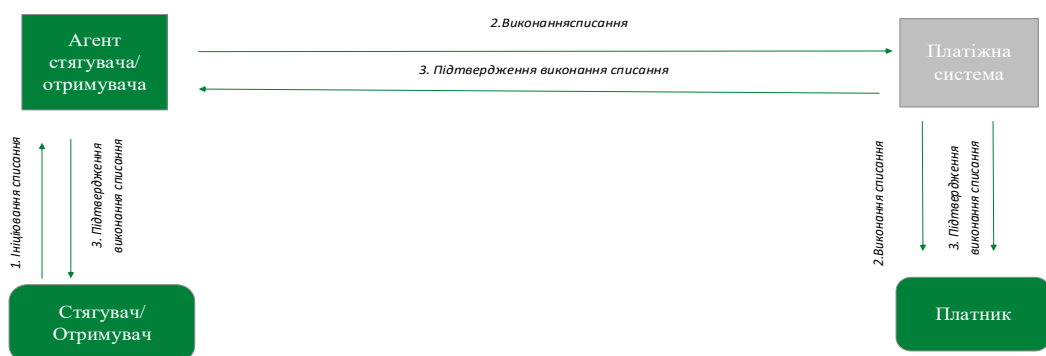
Стягувач/Отримувач – Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який є одночасно стягувачем та отримувачем коштів.

Агент стягувача/отримувача – Національний банк України, який є одночасно агентом стягувача та агентом отримувача

Платник – агент, рахунок якого відкритий в Національному банку України для проведення платіжних операцій через СЕП та з якого списуються кошти.

Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей приведена на рисунку 32.

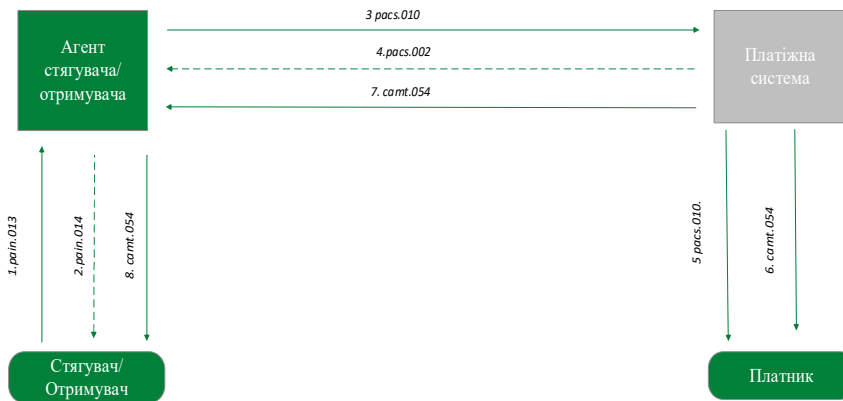
Рисунок 32. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при списанні в безспірному порядку коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України, за вимогою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Послідовність дій в бізнес-моделі обміну повідомленнями приведена на рисунку 33.

Рисунок 33. Бізнес-модель обміну повідомленнями при списанні в безспірному порядку коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України, за вимогою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Примітка: 1) Кроки 4, 5, 6 та 7 виконуються одночасно.

2) На відміну від платіжних повідомлень (наприклад, pacs.008, pacs.009), які використовуються в бізнес-моделі кредитового переказу, платіжне повідомлення pacs.010 не потребує звіту про статус на рівні агентів (повідомлення pacs.002) від платника.

Стягувач/Отримувач для здійснення списання коштів формує запит на здійснення платіжної операції (rain.013) та надсилає його агенту стягувача/отримувача.

Агент стягувача/отримувача за результатами отримання та перевірки запиту на здійснення платіжної операції (rain.013):

- або формує платіжне повідомлення (pacs.010), яке містить платіжну інструкцію на списання коштів з рахунку платника на визначену суму списання і надсилає її до платіжної системи;

Примітка: Номер рахунку платника для списання коштів визначається у відповідному договорі, укладеному між Національним банком України та платником, та має належати агенту, а не його філії при роботі в СЕП за відповідною моделлю обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку.

- або повідомляє стягувача/отримувача про некоректність запиту на здійснення платіжної операції (rain.013), або неможливість списання коштів з рахунку платника (відсутність у платника коштів на рахунку або відсутність рахунку платника (рахунок закрито) чи з інших законних підстав, які унеможливають списання коштів з рахунку платника) повідомленням «звіт про статус запиту» (rain.014) з відповідним негативним статусом.

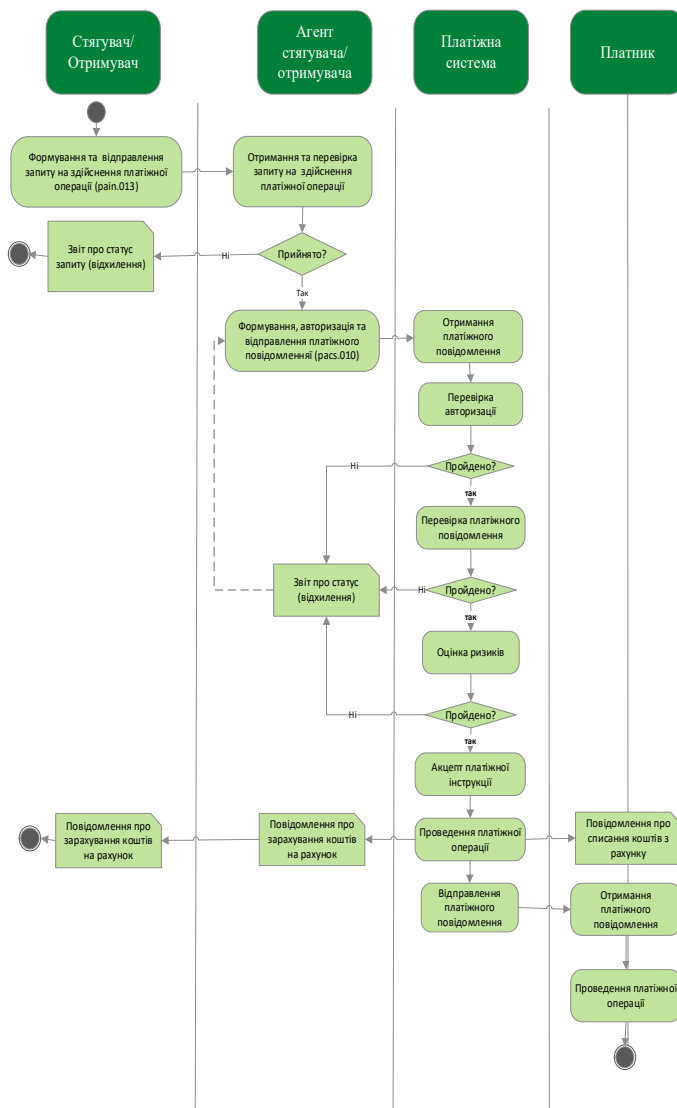
Платіжна система, у разі неуспішного проходження перевірки платіжного повідомлення (рас.010), надсилає агенту стягувачу/отримувачу звіт про статус на рівні агентів (повідомлення рас.002) із відповідним статусом - відхилено.

Платіжна система, у разі успішного проходження перевірки платіжного повідомлення (рас.010), та за умови наявності на технічному рахунку платника коштів, здійснює фінансову операцію зі списання коштів з технічного рахунку платника коштів та відправляє йому платіжне повідомлення (рас.010).

Платіжна система надсилає платнику повідомлення samt.054 про списання коштів з його технічного рахунку та агенту стягувача/отримувача повідомлення samt.054 про зарахування коштів на рахунок.

Агент стягувача/отримувача зараховує кошти на рахунок отримувача та надсилає йому повідомлення samt.054 про зарахування коштів.

Рисунок 34. Алгоритм взаємодії учасників у процесі надсилання запиту на здійснення платіжної операції (rain.013)

Бізнес-процеси при списанні в безспірному порядку коштів з рахунку платника, відкритого в Національному банку України, за вимогою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Процес надсилання запиту на здійснення платіжної операції здійснюється відповідно до процесу ініціювання платіжної інструкції на переказ коштів, який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Процес ініціювання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні (рас.010), здійснюється відповідно до процесу списання коштів з рахунку платника (рас.010), який описаний на рисунку 4 цього документа.

Процес виконання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні (рас.010), описаний на рисунку 5 цього документа.

Процес підтвердження виконання платіжної інструкції (надання звітів) здійснюється відповідно до процесу підтвердження виконання платіжної інструкції на переказ коштів (надання звітів), описаного в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

1.4.2. Концептуальний рівень

Рисунок 35. Процес ініціювання стягувачем/отримувачем запиту на здійснення платіжної операції, взаємодія ролей

Відправлення запиту на здійснення платіжної операції

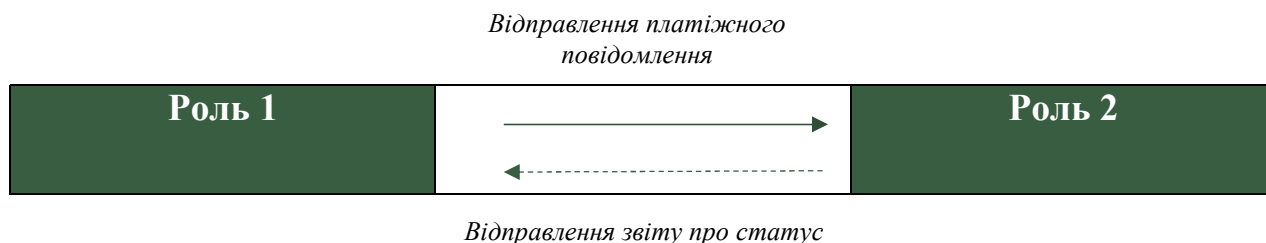
Сторона, яка має отримати кошти (стягувач), направляє агенту стягувача запит на здійснення платіжної операції, на підставі якого будуть списані кошти.

Таблиця 17. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Стягувач	Агент стягувача

Рисунок 36. Процес ініціювання та виконання платіжної інструкції, яка міститься в платіжному повідомленні, сформованому на виконання запиту на здійснення платіжної операції, взаємодія ролей

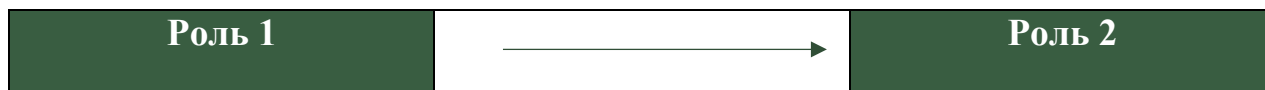

Таблиця 18. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Агент стягувача	Платіжна система
Платіжна система	Платник
	Агент стягувача

Рисунок 37. Процес підтвердження виконання платіжної інструкції, взаємодія ролей

Відправлення повідомлення про зарахування/списання коштів

Таблиця 19. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Платіжна система	Платник
	Агент отримувача
Агент отримувача	Отримувач

Рисунок 38. Процес надання звіту про статус запиту на здійснення платіжної операції, взаємодія ролей

Звіт про статус запиту на здійснення платіжної операції

Таблиця 20. Ролі, які взаємодіють

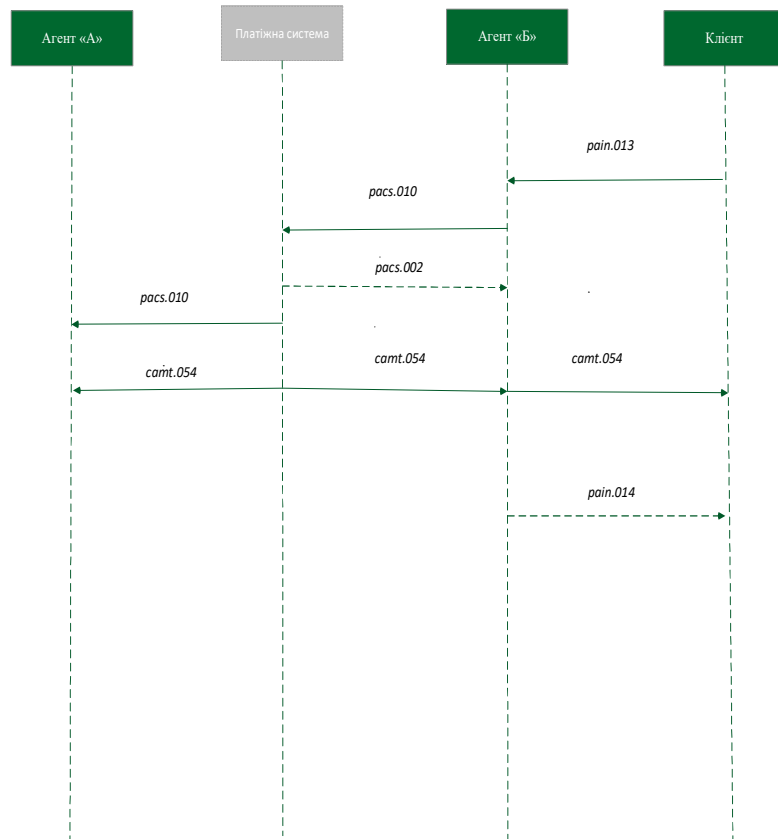
Роль 1	Роль 2
Агент стягувача	Стягувач

1.4.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями

Ініціювання списання стягувачем (Клієнт) коштів з рахунку платника (Агент «А»).

Умова: Агент «Б» виконує роль агента стягувача, агента отримувача та агента платника. Клієнт виконує роль стягувача та отримувача. Агент «А» виконує роль платника.

Рисунок 39. Функціональна схема

Таблиця 21. Бізнес-процеси та ролі

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
Ініціювання	Клієнт	Стягувач

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
Виконання	Агент «Б»	Агент стягувача/Агент платника
	Платіжна система	-
Підтвердження виконання	Агент «А»	Платник
	Платіжна система	-
	Клієнт	Отримувач
	Агент «Б»	Агент отримувача/Агент платника

2. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ВІДКЛИКАННЯ ЗАПИТУ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПЛАТІЖНОЇ ОПЕРАЦІЇ НА ОГЛЯДОВОМУ/КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ РІВНЯХ ТА КАТАЛОГ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ

Бізнес-модель обміну повідомленнями між учасниками при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції або документів на примусове списання (стягнення) коштів з рахунку платника здійснюється з ініціативи стягувача до моменту списання коштів з рахунку платника. Після списання агентом платника коштів з рахунку платника, для стягувача настає момент безвідкличності.

Після настання моменту безвідкличності повернення списаних (стягнутих) коштів з рахунку платника здійснюється стягувачем/отримувачем відповідно до бізнес-моделі при поверненні коштів, які були примусово/безспірно списані та стягнуті з рахунку платника, опис якої наведений в главі 3 цього документа.

Відкликання запиту на здійснення платіжної операції здійснюється в повній його сумі.

Платіжні повідомлення (рас.008, рас.009), що сформовані агентом платника на виконання запиту на здійснення платіжної операції, відкликати забороняється.

Примітка: Відкликання документів на примусове списання (стягнення) коштів з рахунку платника, які були доставлені до агента платника безпосередньо стягувачем (минуючи ланцюг агентів), в цьому документі не розглядається. Порядок такого відкликання визначається законодавством України, у тому числі нормативно-правовими актами Національного банку України.

Відкликання запиту на здійснення платіжної операції передбачає позитивний та негативний сценарій:

Позитивний сценарій (до моменту списання коштів з рахунку платника).

Агент платника, отримавши запит на відкликання на рівні агентів (samt.056) до моменту списання коштів з рахунку платника, не виконує таке списання і надсилає агенту стягувача через платіжну систему/посередника (у разі його наявності) звіт щодо статусу розслідування (повідомлення samt.029) з позитивним статусом.

Агент стягувача, отримавши від платіжної системи/посередника (у разі його наявності) такий звіт щодо статусу розслідування (повідомлення samt.029), пересилає його стягувачу.

Негативний сценарій (після списання коштів з рахунку платника).

Агент платника, отримавши запит на відкликання на рівні агентів (samt.056) після списання коштів з рахунку платника, не виконує ніяких дій, оскільки кошти з рахунку платника вже списано. Звіт щодо статусу розслідування (повідомлення samt.029) з негативним статусом у цьому разі не формується.

Примітка: 1). Кожен учасник в ланцюгу, отримавши некоректний запит на відкликання на рівні агентів (samt.056), має право надіслати у відповідь звіт щодо статусу розслідування (повідомлення samt.029) з відповідним негативним статусом.

2). Проходження через ланцюг учасників звіту щодо статусу розслідування (повідомлення samt.029) та його відхилення описані в документі «ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТУ ISO 20022 В УКРАЇНІ. ПРИМУСОВЕ СПИСАННЯ (СТЯГНЕННЯ) КОШТІВ З РАХУНКУ ПЛАТНИКА – ФІЗИЧНОЇ АБО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ (КРІМ АГЕНТІВ) НА БАЗІ МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ ISO 20022».

Про те, що кошти з рахунку платника вже списано і відкликання запиту на здійснення платіжної операції не відбулося, стягувач дізнається за фактом надходження таких коштів на його рахунок.

У разі, якщо стягувач і отримувач різні особи, то питання інформування стягувача про зарахування коштів на рахунок отримувача вирішується шляхом інформаційної взаємодії між ними та/або їхнім агентом і не є предметом розгляду цього документа.

Після зарахування коштів на рахунок отримувача, стягувач не має права надсилати запит на відкликання виконаного запиту на здійснення платіжної операції.

У разі, якщо запит на відкликання на рівні агентів (samt.056) надійде до агента платника раніше, ніж запит на здійснення платіжної операції (rain.013),

то агент платника має зберігати його і в подальшому не виконувати запит на здійснення платіжної операції (rain.013).

Бізнес-модель обміну повідомленнями між учасниками при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції включає наступні процеси:

- відкликання запиту на здійснення платіжної операції;
- відповідь щодо статусу запиту на відкликання платіжної операції.

Опис бізнес-процесу при відкликанні запиту на здійснення платіжної операції наведений в документі «ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТУ ISO 20022 В УКРАЇНІ. ПРИМУСОВЕ СПИСАННЯ (СТЯГНЕННЯ) КОШТІВ З РАХУНКУ ПЛАТНИКА – ФІЗИЧНОЇ АБО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ (КРИМ АГЕНТІВ) НА БАЗІ МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ ISO 20022».

Алгоритм взаємодії учасників в процесі оброблення запиту на відкликання запиту на здійснення платіжної операції (camt.055 та camt.056) наведений в документі «ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТУ ISO 20022 В УКРАЇНІ. ПРИМУСОВЕ СПИСАННЯ (СТЯГНЕННЯ) КОШТІВ З РАХУНКУ ПЛАТНИКА – ФІЗИЧНОЇ АБО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ (КРИМ АГЕНТІВ) НА БАЗІ МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ ISO 20022».

2.1. Бізнес-модель відкликання Національним банком України запиту на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в іншому агенті

Дана бізнес-модель використовується для відкликання Національним банком України запиту на здійснення платіжної операції з рахунку платника, який надсилався для списання в безспірному порядку заборгованості платника перед Національним банком України, основаної на здійсненому рефінансуванні, відповідно до статті 73 Закону України «Про Національний банк України», з рахунку платника, відкритого в іншому агенті в національній валюті.

2.1.1. Оглядовий рівень

В ході виконання процесів передбачаються наступні ролі:

Стягувач – Національний банк України.

Платник – агент, рахунок якого відкритий в іншому агенті.

Агент платника – агент, в якому відкрито рахунок платника.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

Дійсний до:05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

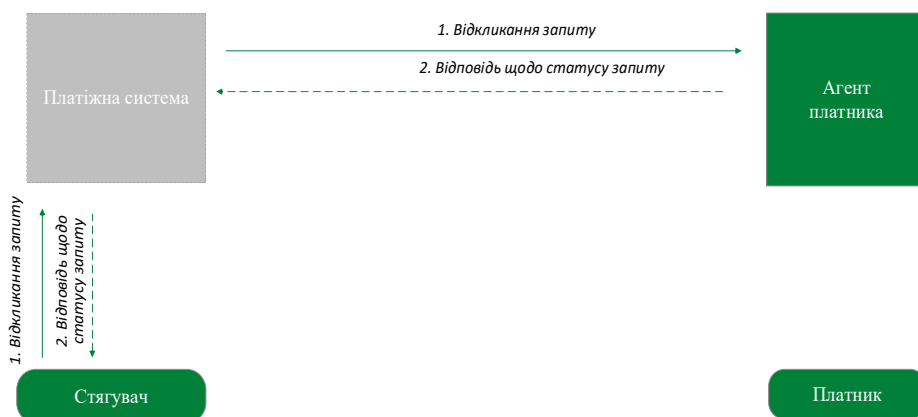

B/57-0001/17572

від 23.02.2022 18:51

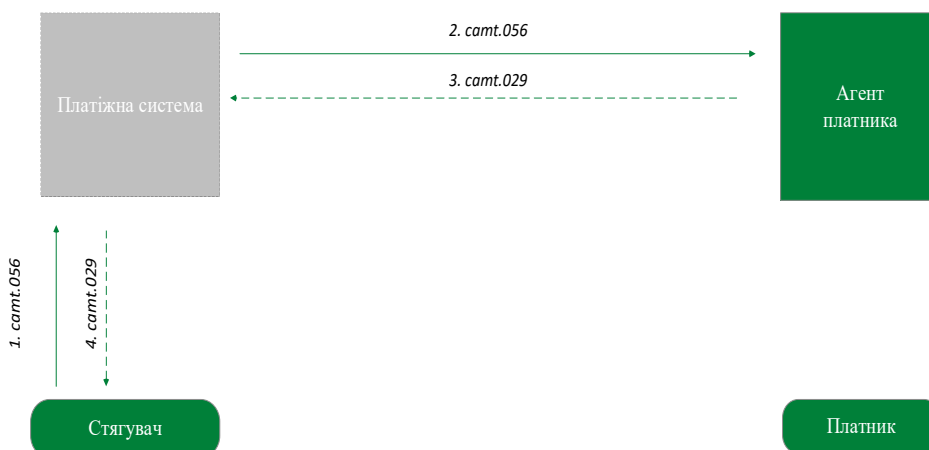
Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей приведена на рисунку 40.

Рисунок 40. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при відкликанні Національним банком України запиту на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в іншому агенті

Послідовність дій в бізнес-моделі обміну повідомленнями приведена на рисунку 41.

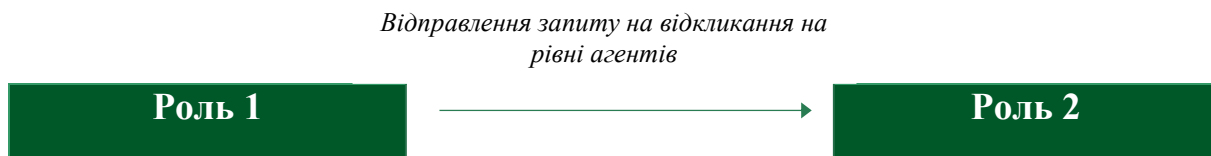
Рисунок 41. Бізнес-модель обміну повідомленнями при відкликанні Національним банком України запиту на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в іншому агенті

2.1.2. Концептуальний рівень

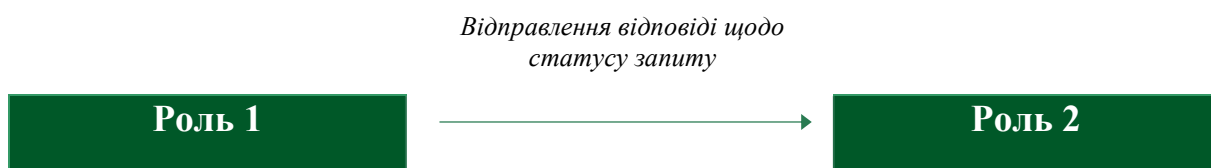
Рисунок 42. Процес відкликання запиту на здійснення платіжної операції

Таблиця 22. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Стягувач	Платіжна система
Платіжна система	Агент платника

Рисунок 43. Процес надання відповіді щодо статусу запиту на відкликання, взаємодія ролей

Таблиця 23. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Агент платника	Платіжна система
Платіжна система	Стягувач

2.1.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями

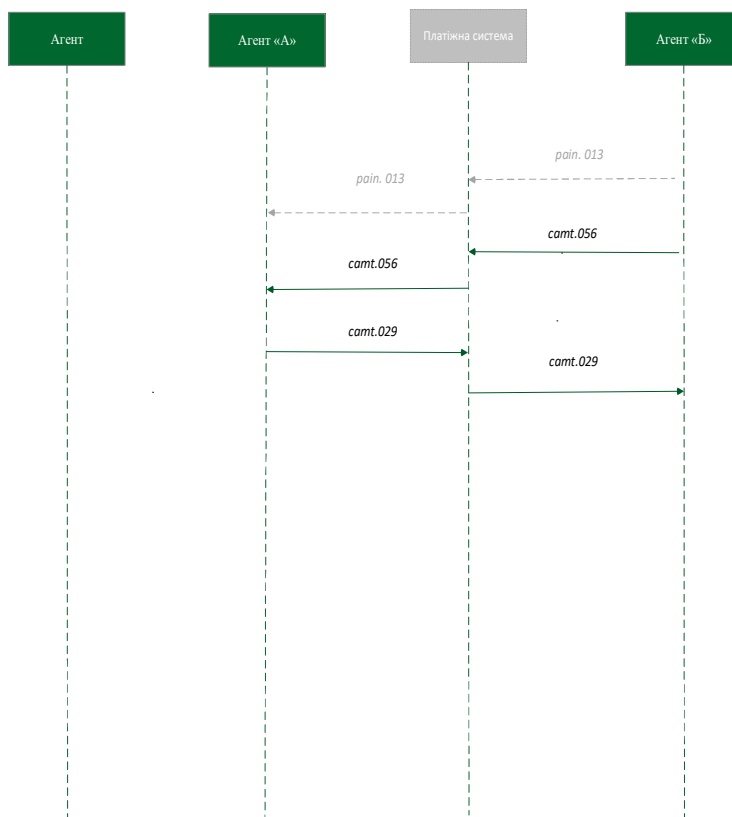
Відкликання запиту на здійснення платіжної операції до моменту списання коштів з рахунку платника.

Умова: Агент «Б» виконує ролі стягувача та агента стягувача. Агент виконує роль платника. Агент «А» виконує роль агента платника.

Рисунок 44. Функціональна схема.

Таблиця 24. Бізнес-процеси та ролі

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
Відкликання запити	Агент «Б»	Стягувач/Агент стягувача
	Платіжна система	-
	Агент «А»	Агент платника
Відповідь щодо статусу запити	Платіжна система	-
	Агент «Б»	Стягувач/Агент стягувача

2.2. Бізнес-моделі відкликання стягувачем запиту на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в Національному банку України або в іншому агенті

Дані бізнес-моделі використовуються для відкликання стягувачем запиту на здійснення платіжної операції, який надсилався для примусового списання та стягнення коштів з рахунку платника в національній валюті, відкритого в Національному банку України або в іншому агенті.

2.2.1. Оглядовий рівень

В ході виконання процесів передбачаються наступні ролі:

Стягувач - особа, яка надсилає запит на відкликання на рівні «клієнт-агент».

Агент стягувача - агент, який обслуговує рахунок стягувача.

Агент платника – Національний банк України або агент.

Платник – агент, рахунок якого відкритий в Національному банку України або в іншому агенті.

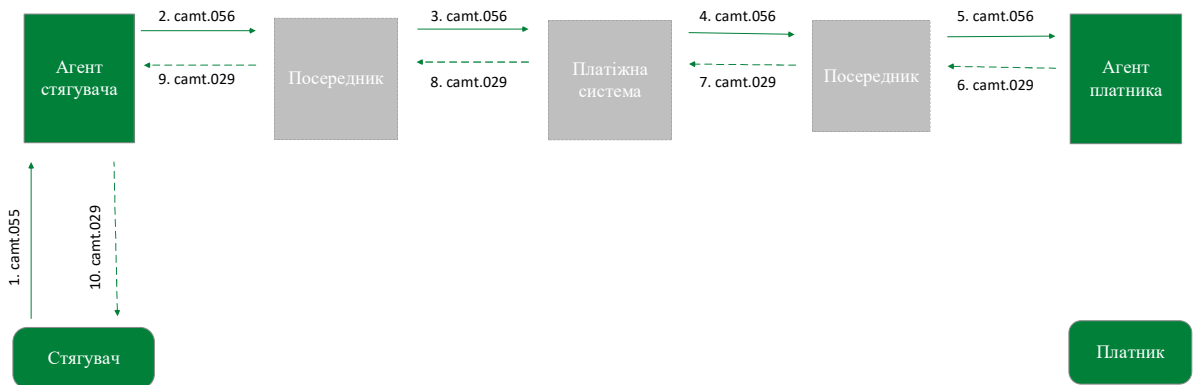
Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей приведена на рисунку 45.

Рисунк 45. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при відкликанні стягувачем запиту на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в Національному банку України або в іншому агенті

Послідовність дій в бізнес-моделі обміну повідомленнями приведена на рисунку 46.

Рисунок 46. Бізнес-модель обміну повідомленнями при відкритті запит на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в Національному банку України або в іншому агенті

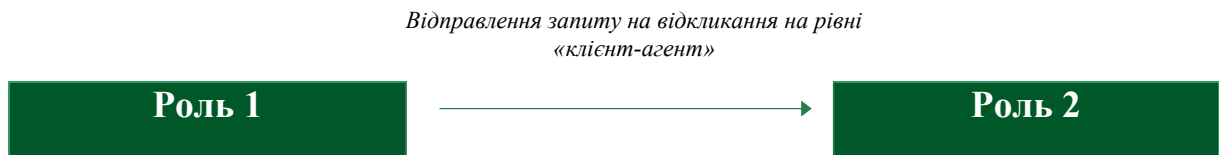

Примітка: 1) Якщо запит на відкриття на рівні агентів (camt.056) надійшов до посередника до того, як він передав запит на здійснення платіжної операції (pain.013) далі по ланцюгу, то цей посередник не передає далі запит на здійснення платіжної операції (pain.013), а формує звіт щодо статусу розслідування (повідомлення camt.029) з позитивним статусом. Така перевірка не покладається на платіжну систему (СЕП) та відповідно така дія платіжною системою не здійснюється.

2) Якщо рахунок платника відкритий у тому ж самому агенті, що і рахунок стягувача/отримувача (тобто агент стягувача/отримувача є одночасно і агентом платника), то зазначений агент, отримавши від стягувача/отримувача запит на відкриття на рівні «клієнт-агент» (camt.055), виконує описані в цьому розділі дії щодо аналізу стану виконання списання коштів з рахунку платника та формування звіту щодо статусу розслідування (повідомлення camt.029).

2.2.2. Концептуальний рівень

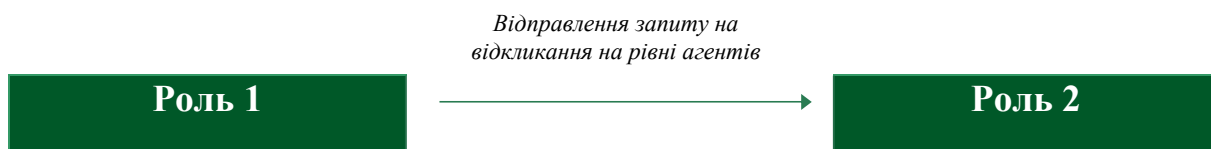
Рисунок 47. Процес відкриття запит на здійснення платіжної операції стягувачем

Таблиця 25. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Стягувач	Агент стягувача

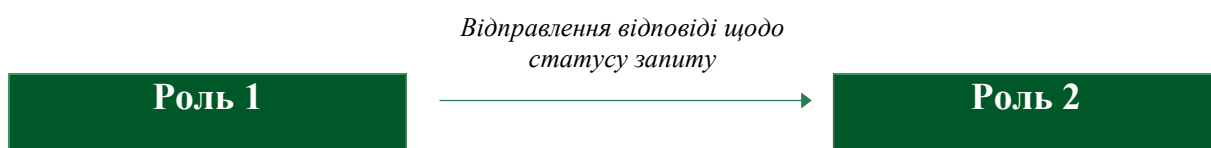
Рисунок 48. Процес відкликання запиту на здійснення платіжної операції агентом

Таблиця 26. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Агент стягувача	Посередник
	Платіжна системи
Посередник	Агент платника
	Посередник
Платіжна система	Агент платника

Рисунок 49. Процес надання відповіді щодо статусу запиту на відкликання, взаємодія ролей

Таблиця 27. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Агент платника	Посередник

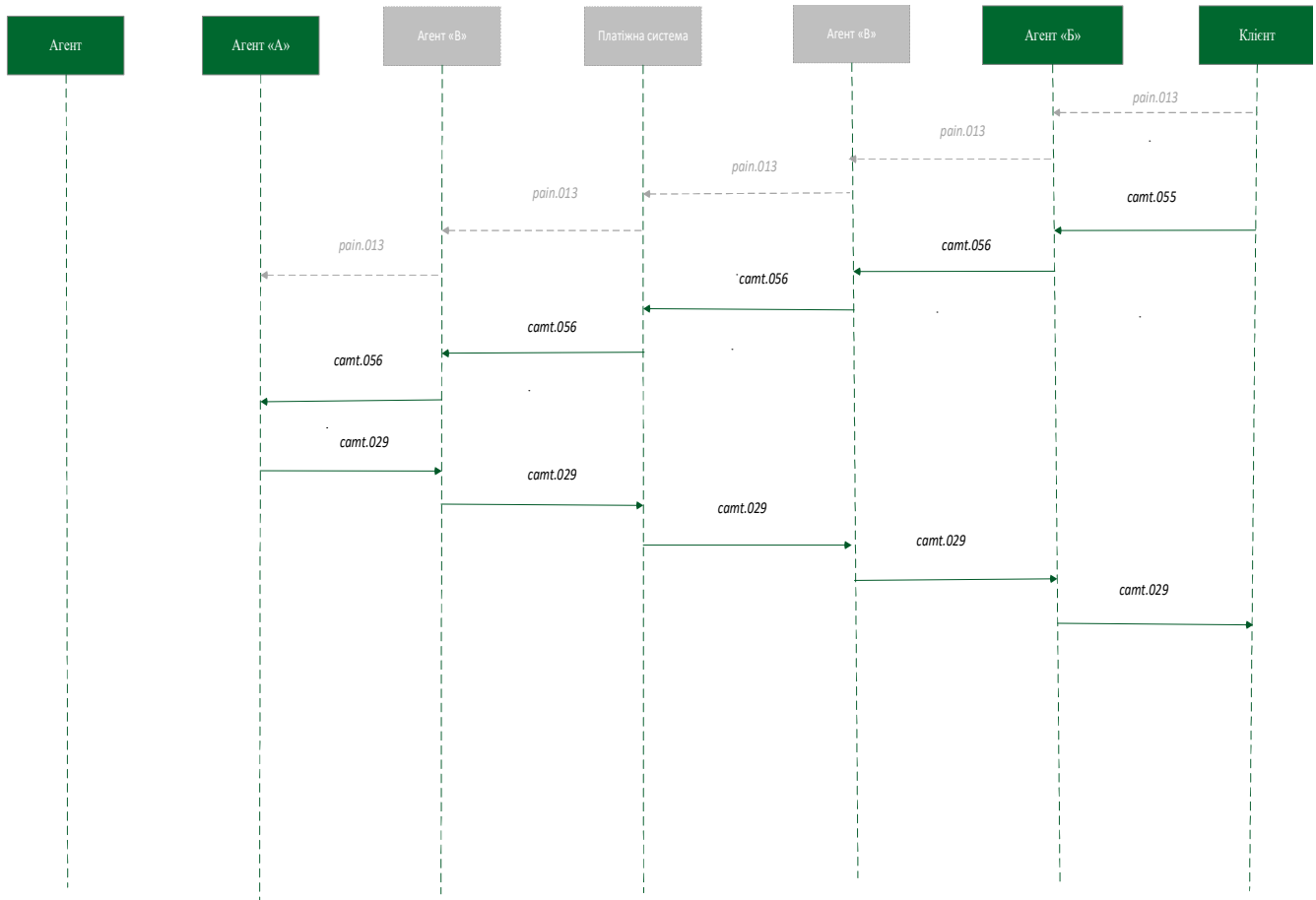
Посередник	Платіжна система
	Агент стягувача
Платіжна система	Посередник
	Агент стягувача
Агент стягувача	Стягувач

2.2.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями

Відкликання запиту на здійснення платіжної операції до моменту списання коштів з рахунку платника.

Умова: Клієнт виконує роль стягувача. Агент «Б» виконує роль агента стягувача. Агент «В» виконує роль посередника (у разі його наявності). Агент «А» виконує роль агента платника. Агент виконує роль платника.

Рисунок 50. Функціональна схема.

Таблиця 28. Бізнес-процеси та ролі

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
Відкликання запити	Клієнт	Стягувач
	Агент «Б»	Агент стягувача
	Агент «В»	Посередник
	Платіжна система	-
	Агент «А»	Агент платника
Відповідь щодо статусу запити	Платіжна система	-
	Агент «В»	Посередник
	Агент «Б»	Агент стягувача
	Клієнт	Стягувач

2.3. Бізнес-модель відкликання Фондом гарантування вкладів фізичних осіб запити на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в Національному банку України

2.3.1. Оглядовий рівень

В ході виконання процесів передбачаються наступні ролі:

Стягувач – Фонд гарантування вкладів фізичних осіб

Агент стягувача – Національний банк України, який є одночасно і агентом платника

Платник – агент, рахунок якого відкритий в Національному банку України

Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей приведена на рисунку 50.

Рисунок 51. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при відкликанні Фондом гарантування вкладів фізичних осіб запиту на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в Національному банку України.

Послідовність дій в бізнес-моделі обміну повідомленнями приведена на рисунку 52.

Рисунок 52. Бізнес-модель обміну повідомленнями при відкликанні Фондом гарантування вкладів фізичних осіб запиту на здійснення платіжної операції з рахунку платника, відкритого в Національному банку України

2.3.2. Концептуальний рівень

Рисунок 53. Процес відкликання запиту на здійснення платіжної операції стягувачем

Відправлення запиту на відкликання на рівні «клієнт-агент»

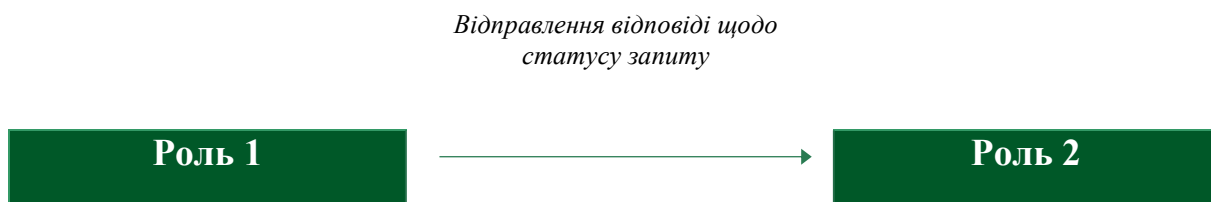

Таблиця 29. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Стягувач	Агент стягувача

Рисунок 54. Процес надання відповіді щодо статусу запиту на відкликання, взаємодія ролей

Таблиця 30. Ролі, які взаємодіють

Роль 1	Роль 2
Агент стягувача	Стягувач

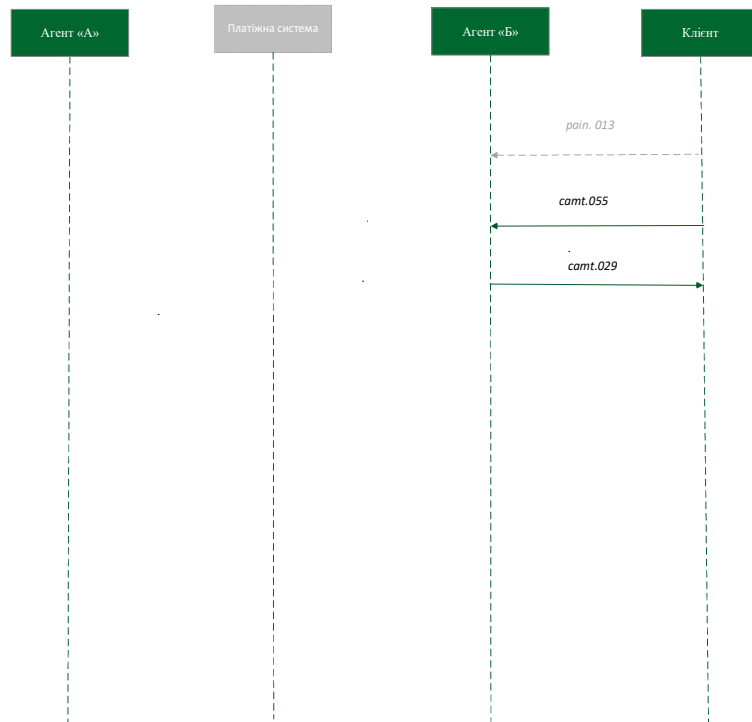
2.3.3. Основні процеси бізнес-моделі обміну повідомленнями

Відкликання запиту на здійснення платіжної операції до моменту списання коштів з рахунку платника.

Умова: Агент «Б» виконує роль агента стягувача та агента платника. Клієнт виконує роль стягувача. Агент «А» виконує роль платника.

Рисунок 55 . Функціональна схема

Таблиця 31. Бізнес-процеси та ролі

Бізнес-процеси	Бізнес-ролі	Ролі
Відкликання запиту	Клієнт	Стягувач
Відповідь щодо статусу запиту	Агент «Б»	Агент стягувача/Агент платника

3. ОПИС БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПОВЕРНЕННЯ НАДЛИШКОВО АБО НЕОБҐРУНТОВАНО СПИСАНИХ (СТЯГНУТИХ) КОШТІВ З РАХУНКУ ПЛАТНИКА НА ОГЛЯДОВОМУ/КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ РІВНЯХ ТА КАТАЛОГ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ

Бізнес-модель обміну повідомленнями між учасниками при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів з рахунку платника може включати наступні процеси:

- ініціювання повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів з рахунку платника - ініціювання повернення коштів
- повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів з рахунку платника - повернення коштів
- підтвердження виконання повернення коштів

Опис бізнес-процесів при поверненні надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів з рахунку платника (ініціювання повернення коштів, повернення коштів та підтвердження виконання повернення коштів) наведений в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022» з урахуванням особливостей:

- повернення Національним банком України списаних у безспірному порядку коштів з рахунку платника здійснюється без надання заяви на повернення коштів;
- повернення стягувачем/отримувачем примусово списаних (стягнутих) коштів з рахунку платника, який відкритий в Національному банку України, здійснюється у два етапи:

Етап I – стягувач/отримувач повертає кошти на рахунок агента платника (Національний банк України);

Етап II – агент платника (Національний банк України) перераховує кошти на рахунок платника.

Повернення надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів з рахунку платника здійснюється стягувачем/отримувачем на той самий рахунок платника, з якого ці кошти було списано (стягнуто).

При цьому ролі всіх учасників змінюються на протилежні, так:

- стягувач/отримувач стає платником;
- агент стягувача/отримувача стає агентом платника;
- платник стає отримувачем;
- агент платника стає агентом отримувача.

Ролі, які можуть бути додатково задіяні в ланцюгу, але які не описані в цьому документі, визначаються відповідно до змісту і напрямку руху повідомлень, що використовуються для повернення, на кожній ланці бізнес-моделі та докладно описані в специфікаціях відповідних повідомлень.

Алгоритм взаємодії учасників у процесі формування, відправлення платіжного повідомлення на повернення коштів (расс.004) аналогічний алгоритму оброблення платіжного повідомлення на повернення коштів на рівні

«агент - агент» (рас.004), який наведений в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

Опис бізнес-моделі при поверненні коштів (надлишково або необґрунтовано списаних (стягнутих) коштів з рахунку платника) на концептуальному рівні та каталог бізнес-процесів наведені в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

3.1. Бізнес модель повернення Національним банком України списаних у безспірному порядку коштів на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України.

Дана бізнес-модель використовується у разі необхідності повернення коштів, які були раніше списані у безспірному порядку як заборгованість платника перед Національним банком, основана на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в Національному банку України в національній валюті.

Ця бізнес-модель також може бути застосована для повернення коштів, які були списані Національним банком України у договірному порядку, у тому числі за результатами клірингу в НПС ПРОСТІР, з рахунку платника, відкритого в Національному банку України.

В ході виконання процесів передбачаються наступні ролі:

Отримувач – агент, рахунок якого відкритий в Національному банку України, та на який зараховуються кошти.

Платник – Національний банк України

Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей приведена на рисунку 56.

Рисунок 56. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при поверненні Національним банком України списаних у безспірному порядку коштів на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

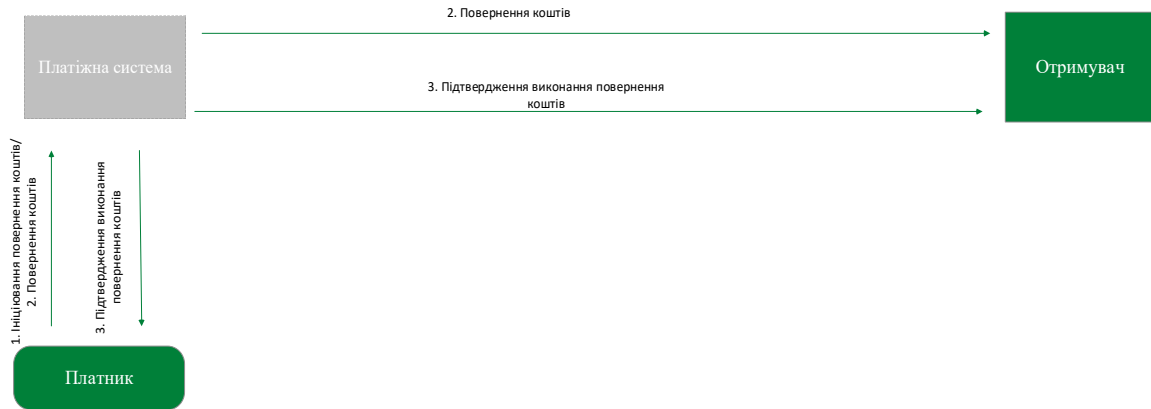
Дійсний до:05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

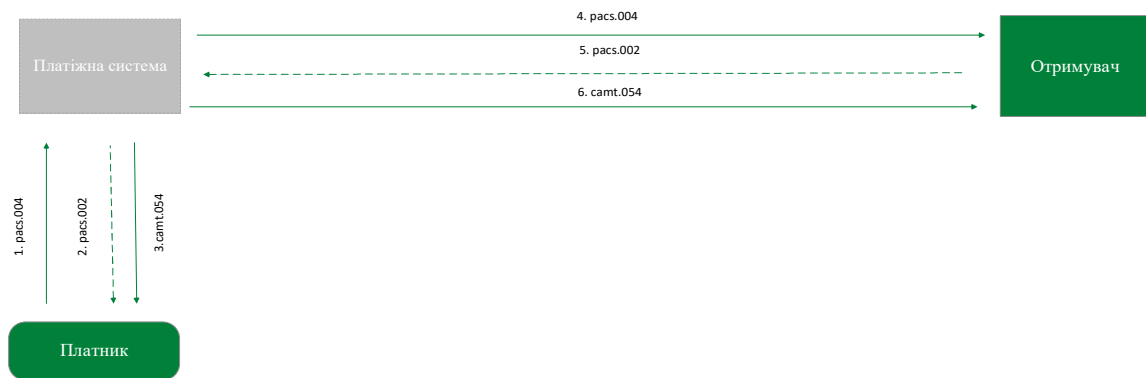
В/57-0001/17572

від 23.02.2022 18:51

Послідовність дій в бізнес-моделі обміну повідомленнями приведена на рисунку 57.

Рисунок 57. Бізнес-модель обміну повідомленнями при поверненні списаних Національним банком України у безспірному порядку коштів на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України

3.2. Бізнес-модель повернення Національним банком України списаних у безспірному порядку коштів на рахунок отримувача, який відкритий в іншому агенті

Дана бізнес-модель використовується у разі необхідності повернення коштів, які раніше були списані у безспірному порядку як заборгованість платника перед Національним банком, основана на здійсненому рефінансуванні, з рахунку платника, відкритого в іншому агенті в національній валюті.

В ході виконання процесів передбачаються наступні ролі:

Платник – Національний банк України

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД
 Підписувач Шабан Олексій Володимирович
 Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000
 Дійсний до: 05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

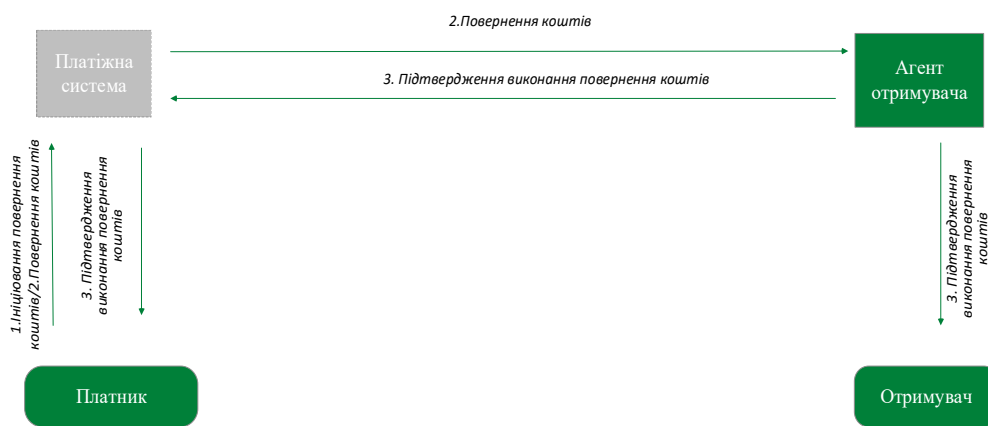
B/57-0001/17572
 від 23.02.2022 18:51

Отримувач – агент, рахунок якого відкритий в іншому агенті та на який повертаються кошти.

Агент отримувача – агент, в якому відкрито рахунок отримувача.

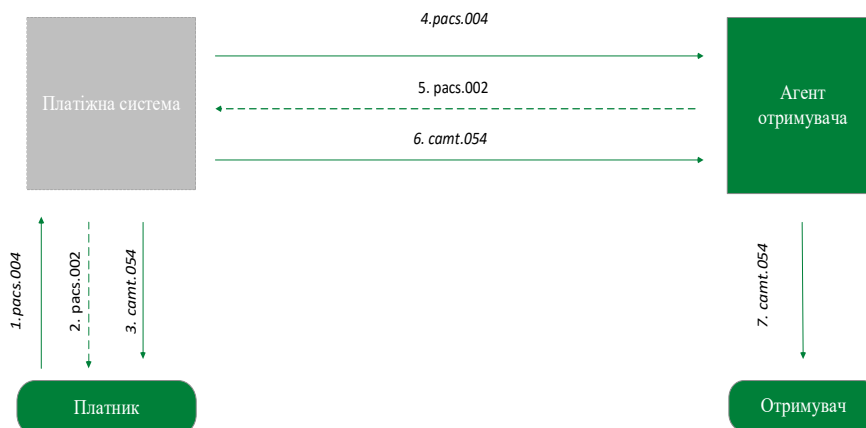
Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей приведена на рисунку 58.

Рисунок 58. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при поверненні Національним банком України списаних у безспірному порядку коштів на рахунок отримувача, який відкритий в іншому агенті

Послідовність дій в бізнес-моделі обміну повідомленнями приведена на рисунку 59.

Рисунок 59. Бізнес-модель обміну повідомленнями при поверненні Національним банком України списаних у безспірному порядку коштів на рахунок отримувача, який відкритий в іншому агенті

3.3. Бізнес-моделі повернення примусово списаних (стягнутих) коштів на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України або в іншому агенті

Дані бізнес-моделі використовуються у разі необхідності повернення коштів, які були раніше примусово списані (стягнуті) з рахунку платника, відкритого в Національному банку України або в іншому агенті в національній валюті.

В ході виконання процесів передбачаються наступні ролі:

Платник - особа, яка здійснює повернення примусово списаних (стягнутих) коштів і яка була отримувачем під час списання (стягнення) коштів.

***Примітка:** У випадку, коли при стягненні коштів з рахунку платника стягувач і отримувач були різними особами, то в бізнес-моделі повернення коштів стягувача не задіяно. Обмін інформацією між стягувачем та отримувачем з приводу необхідності повернення коштів у цьому документі не розглядається.*

Агент платника - агент, який обслуговує рахунок платника

Агент отримувача – Національний банк України (у разі здійснення повернення коштів на рахунок отримувача, відкритого в Національному банку України) або агент (у разі здійснення повернення коштів на рахунок отримувача, відкритого в іншому агенті).

Отримувач – агент, рахунок якого відкритий в Національному банку України або в іншому агенті та на який зараховуються кошти.

Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей приведена на рисунку 60.

Рисунок 60. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при поверненні примусово списаних (стягнутих) коштів на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України або в іншому агенті

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Шабан Олексій Володимирович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000000150F0000B0460000

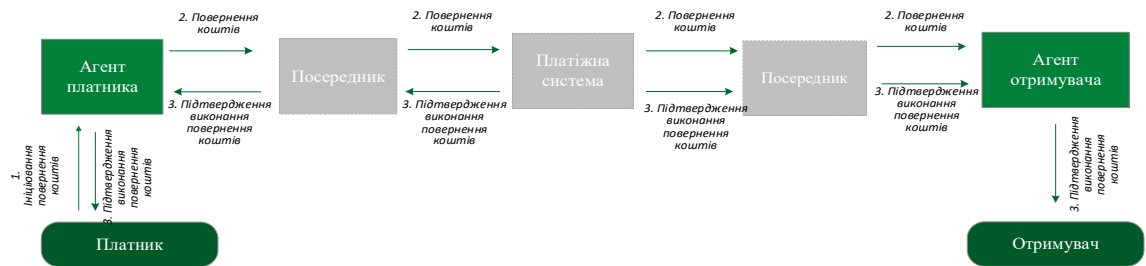
Дійсний до: 05.08.2023 11:28:47

Національний банк України

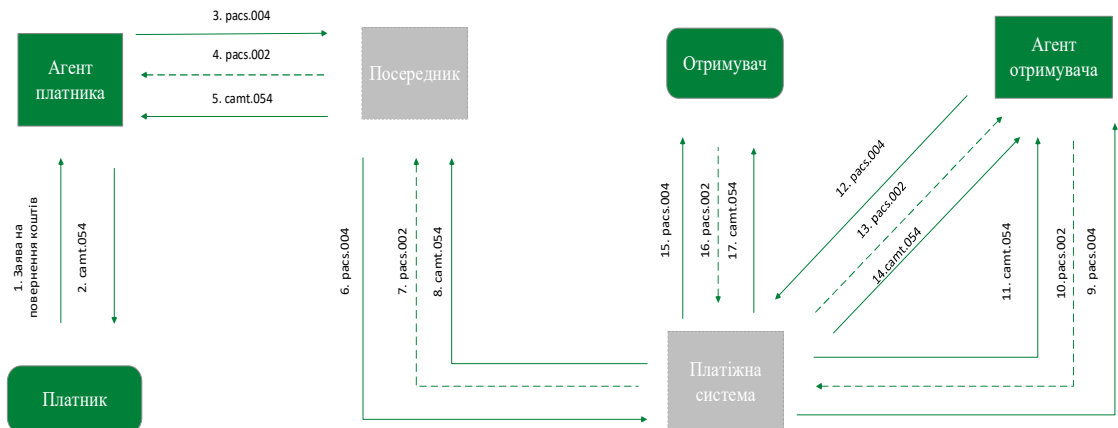
В/57-0001/17572

від 23.02.2022 18:51

Послідовність дій в бізнес-моделі обміну повідомленнями приведена на рисунку 61, 62.

Рисунок 61. Бізнес-модель обміну повідомленнями при поверненні примусово списаних (стягнутих) коштів на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України

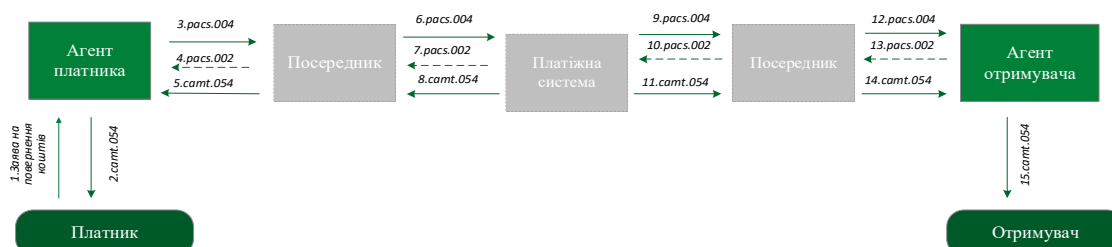
Етап I – платник (стягувач/отримувач) повертає кошти на рахунок агента отримувача (Національний банк України) (кроки 1-11);

Етап II – агент отримувача (Національний банк України) перераховує кошти на рахунок отримувача (кроки 12-17).

Рисунок 62. Бізнес-модель обміну повідомленнями при поверненні примусово списаних (стягнутих) коштів на рахунок отримувача, який відкритий в іншому агенті

Примітка: Якщо рахунок платника відкритий у тому ж самому агенті, що і рахунок стягувача/отримувача (тобто агент стягувача/отримувача є одночасно і агентом платника), то зазначений агент, отримавши від платника заяву на повернення коштів, виконує дії щодо повернення відповідно до процесу повернення коштів в одному агенті, який описаний в документі «Імплементация стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022».

3.4. Бізнес модель повернення коштів, списаних у безспірному порядку за вимогою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України

Дана бізнес-модель використовується у разі необхідності повернення коштів, які були раніше списані у безспірному порядку з рахунку платника, відкритого в Національному банку України в національній валюті, за вимогою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

В ході виконання процесів передбачаються наступні ролі:

Платник – Фонд гарантування вкладів фізичних осіб

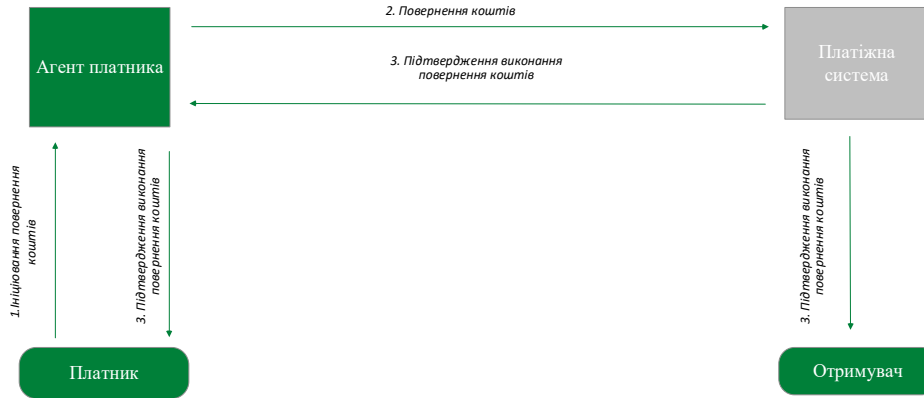
Агент платника і Агент отримувача – Національний банк України

Отримувач – агент, рахунок якого відкритий в Національному банку України, та на який зараховуються кошти.

Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей приведена на рисунку 63.

Рисунок 63. Послідовність дій в бізнес-моделі з урахуванням задіяних в ній процесів і ролей при поверненні коштів, списаних у безспірному порядку за вимогою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України

Послідовність дій в бізнес-моделі обміну повідомленнями приведена на рисунку 64.

Рисунок 64. Бізнес-модель обміну повідомленнями при поверненні коштів, списаних у безспірному порядку за вимогою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, на рахунок отримувача, який відкритий в Національному банку України

